

Leto XXI. Stev. 21
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVAN SINKOVEC
UREJA UREDNIŠKI ODBOR
List izhaja vsak dan razen petka. Cena 10 dinarjev

Ljudska

PRAVICA

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVLJENA 1. OKTOBRA
1934 # MED NARODNOOSVOBODILNO BOJBO JE IZHAJALA KOT 14-DNEVNIK IN TEDNIK OD OSVOBODITVE DO 1. JUL 1951 KOT DNEVNIK. NATO PA KOT TEDNIK # OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA V REDAKCIJSKI POVEZANOSTI # «BORBO»

EISENHOWERJEVA POSLANICA O FORMOZI

Oborožene sile ZDA

naj bi omogočile umik kuomintanških sil z obalnih otokov

Washington, 24. jan. (AP). Predsednik Eisenhower je zahteval danes od Kongresa pooblastilo, da lahko v primeru potrebe uporabi oborožene sile ZDA za zagotovitev varnosti Formoze in Peskadorskih otokov. V posebni poslanici Kongresu je Eisenhower poudaril, da morajo ZDA razpršiti sleherni dvom glede njihove pripravljenosti, da začno operacije, ki bi bile potrebne za dosego tega cilja.

Eisenhower je poudaril, da ne gre za nikakršno novo politiko, temveč za »razjasnitev sedanje politike in njenega uveljavljanja« ter pripomnil, da zdaj ne bo zahteval povečanja ameriških oboroženih sil niti ne pospešitve dobav vajaškega materiala ali obrambne proizvodnje.

Eisenhower je v poslanici izjavil, da pomenita »sedanji položaj okrog Formoze in njegov razvoj hudo nevarnost za Ameriko in vse Pacifiško področje, pa tudi za mir na svetu.«

Rekel je, da je sedanji položaj primeren za akcijo OZN, katere cilj bi bil ustaviti sovražnosti v vodah Formoze. ZDA bodo z zadovoljstvom pozdravile takšno akcijo OZN. ZDA pa morajo biti pripravljene na »raznovrstne« akcije, n. pr. za pomoč pri konsolidaciji in ponovni raz-

poreditvi kuomintanških sil. Te sile so »bolj iz zgodovinskih kot iz vojaških« razlogov razmetane po otokih ob kontinentalni obali

Boji v Formoški ožini

Tajpeh, 24. jan. (AFP). Kuomintanško obrambno ministrstvo je objavilo, da so kitajske baterije iztrebile na otok Tačen nad 40 granat. To je prvo obstreljevanje Tačena, odkar so se Kitajci izkrcali na otoku Jik Jan Sanu. Komuniste kuomintanškega ministrstva pravi, da so Cankajškova letala napadla sovražne postojanke.

Poveljnik ameriškega VII. ladjevojaškega oddelka Bridg je odpotoval danes s Formoze po razgovorih o možnosti evakuacije kuomintanških posadk z otoka Tačen.

Najbrž bo njegovo ladjevoje odplulo proti Tačenskim otokom in pomagalo evakuirati Cankajškove čete. Plovba vojnih ladij na tem področju je »vojaška tajna«.

»Dve Kitajski« nemogoči

New York, 24. jan. (Tanjug). Peking je zavrnil idejo o »dveh Kitajskih«. To ni iznenadilo krogov OZN, ki so že pričakovali ostro reakcijo na ameriški predlog. Ti krogi so že prej opozorjali, da se kitajska vlada ne more odrediti delu kitajskega ozemlja, ker bi se izpostavila nevarnosti, da bi jo obdružili izdajstva nacionalnih interesov. Ideja o takem premirju v vodah Formoze bi dalja Cankajškemu jamstvo, da se bo obdržal na Formozi in Peskadorskih otokih, čeprav bi ne smel sprožiti nobenih akcij proti kitajski celini. Premirje bi izključilo tudi možnost »osvoboditve« Kitajske, ki jo propagirajo nekateri krogi v ZDA.

Peking, 24. jan. (Nova Kitajska). Predsednik kitajske vlade Ču En Laj je danes izjavil, da »Kitajska nikakor ne more sprejeti nobenega tako imenovanega prenehanja sovražnosti s spopadu s Cankajškom. Očital je

ZDA, da prek OZN »snujejo zaroto«, da bi onemogočile kitajskemu ljudstvu osvoboditvi Formozo. »Formoza je neločljiv del kitajskega ozemlja,« je dejal Ču En Laj. »Njena osvoboditev je kitajska notranja zadeva.« Dalje je dejal, da so ZDA po zavzetju otoka Jik Jan Sana posvešile vojaške operacije, da bi izvedle nove provokacije Kitajske. Poudaril je odločnost Kitajske, da osvobodit Formozo ter izpodbija OZN pravico, da se vmešava v to zadevo. Pri tem se je skliceval na 2. člen ustanovne listine.

Bržkone bodo predložili Varnostnemu svetu OZN resolucijo o ukinitvi sovražnosti. Ta predlog naj bi stavljal delegat Nove Zelandije, ki je zdaj predsednik Varnostnega sveta. Velika Britanija je v tesnih stikih z vlada-ma ZDA in Nove Zelandije, a se glede omenjenega predloga še ni dokončno odločila. Nemara čakajo tudi na privolitev kitajske vlade.

Odsklonitev Pekinga bi povzročila vznemirjenje in otežkočila položaj Eisenhowerja, ki se za-

in njihovega »novega razporeda ne bi mogli izvesti brez pomoči oboroženih sil ZDA«. Eisenhower je pripomnil, da morajo ZDA budno paziti na sleherni nov koncentracijo ali operacijo kitajskih sil, ki bi utegnili olajšati napad na Formozo.

V krogih ameriškega Kongresa sodijo, da je Kongres pripravljen nemudoma sprejeti ustrezne sklepe v zvezi z Eisenhowerjevo poslanico, da bi namreč v primeru potrebe uporabili oborožene sile ZDA za zagotovitev varnosti Formoze in Peskadorskih otokov.

Nocoj se je sestel senatni zunanjepolitični odbor. Zunanji minister Dulles je poročal o položaju na Daljnem vzhodu in o Eisenhowerjevih predlogih.

Britanska pobuda pri OZN za ukinitve sovražnosti v Formoški ožini

London, 24. jan. (AFP). V britanskih pooblaščenih krogih izjavljajo, da sta se ZDA in Velika Britanija temeljito dogovorili o ukrepih v zvezi s problemom Formoze. Velika Britanija bo ta teden zelo aktivno sodelovala v diplomatskih aktajah v zvezi s Formozo. V Londonu opozarjajo, da je zunanji minister Eden pričel zadnja poročila o položaju na Daljnem vzhodu. Skupaj z izvedenci Foreign Officea za Azijo proučuje akcijo, ki bi jo sprožili, čim bi prišlo do prekinitve sovražnosti med LR Kitajsko in Cankajškovi četami.

Bržkone bodo predložili Varnostnemu svetu OZN resolucijo o ukinitvi sovražnosti. Ta predlog naj bi stavljal delegat Nove Zelandije, ki je zdaj predsednik Varnostnega sveta. Velika Britanija je v tesnih stikih z vlada-ma ZDA in Nove Zelandije, a se glede omenjenega predloga še ni dokončno odločila. Nemara čakajo tudi na privolitev kitajske vlade.

Odsklonitev Pekinga bi povzročila vznemirjenje in otežkočila položaj Eisenhowerja, ki se za-

Intervju Edvarda Kardelja

Redakcija lista »Rad« je zaprosila tovariša Edvarda Kardelja, podpredsednika Zveznega izvršnega sveta, naj ob proslavi desetletnice naših sindikatov odgovori na nekaj vprašanj o dose-danjem delu in vlogi sindikatov ter o njihovem pomenu v pogojih socialistične graditve. Tovariš Kardelj se je prošnji odzval. Intervju bo objavljen tudi naš list, in sicer v jutrišnji številki.

Trgovinska pogajanja s Poljsko

Beograd, 24. jan. (Tanjug). Poljska trgovinska delegacija, ki se bo pogajala z jugoslovanskimi predstavniki o novem trgovinskem in plačilnem sporazumu, bo prispela jutri zjutraj v Beograd. Delegacija, ki šteje 8 strokovnjakov, vodi g. Vavineki, načelnik oddelka poljskega ministrstva za zunanjo trgovino. Jugoslovansko delegacijo bo vodil svetnik Državnega tajništva za zunanje zadeve Vladimir Sajičić.

DANES SE ZAKLJUČI OBISK predsednika Tita v Indiji in Burmi

Z mornariškega oporišča Kočina bo predsednikova eskadra krenila na pot v domovino

Majsur, 24. jan. (Tanjug). Po dvodnevem bivanju v glavnem mestu države Majsur je predsednik Tito davi s svojim spremstvom odpotoval z avtomobili iz Majsure v Bangaloro. Pozno popoldne bo predsednik nadaljeval pot v glavno oporišče indijske vojne mornarice Kočin, kjer se bo jutri vkrcal na »Galeba« in z njim odpotoval v domovino.

Ob odhodu iz Majsure so predsednika Tita pozdravili guverner, majsurski maharadža, ministriški predsednik ter člani vlade te indijske države. Deset tisoč prebivalcev so stali v gostem

špaližu vzdolž 7 km dolge poti od rezidence do izhoda iz mesta in so ponovno navdušeno pozdravljali predsednika Tita in njegovo spremstvo.

Bangalore, 24. jan. (Tanjug). Patidnevni obisk predsednika Tita v Južni Indiji se bliža koncu. Danes popoldne je predsednik Tito prispel v Bangaloro. Odtod je nocoj z rdečim vlakom odpotoval v Kočin.

Vzdolž vse, sto kilometrov dolge ceste od Majsure do Bangaloro so se po vseh straneh zbrale velike množice, ki so že od ranega jutra pričakovale maršala Tita.

Čeprav po programu to ni bilo določeno, se je predsednik Tito moral nekajkrat ustaviti pod velikimi slavoloki, okrašenimi z jugoslovanskimi in indijskimi zastavami ter gesli v srbohrvaščini in v tamilskem jeziku ter sprejeti šopke in vence cvetja.

Skupaj s predsednikom Titom so prispele tudi ministrski predsednik Hanumantaja ter vsi člani predsednikove delegacije.

Popoldne, tik pred odhodom, je predsednik Tito obiskal v Bangaloru botanični vrt in si ogledal bogato zbirko indijske flore.

Jugoslovanski festival v Kanpuru, industrijskem središču indijske države Utar Pradeš

New Delhi, 24. jan. (Tanjug). Sedemdnevni »festival jugoslovanske kulture« v Kanpuru, indijskem središču največje indijske države Utar Pradeš, je otvoril guverner Munši. V svojem govoru je poudaril, da je Jugoslavija prva evropska država, ki je imela pogum uveljaviti neodvisno zunanjo politiko in se ne povežati s kakršnim koli blokom.

Festival v Kanpuru, je rekel Munši, je eno izmed številnih sredstev, da bi prijateljstvo med jugoslovanskimi in indijskimi narodi, okrepljeno z obiskom predsednika Tita, še nadalje poglobili.

Cedomir Minderović se je v imenu jugoslovanske veleposlanstva zahvalil prirediteljem festivala in poudaril, da sta Jugoslavija in Indija dali zgled, kakšni morajo biti mednarodni odnosi. Izjave vodilnih državnikov mora spremljati čim širše medsebojno spoznavanje med narodi. To pa je možno s širšo izmenjavo informacij in čim večjim razvojem gospodarskih in kulturnih stikov, je poudaril Cedomir Menderović.

V okviru festivala so imeli 20. januarja indijsko-jugoslovanski kulturni večer, na katerem so izvajali jugoslovansko glasbo in indijske plesne. Naslednjega dne so priredili večer jugoslovanske sodobne poezije, na katerem je imel uvodno predavanje Cedomir Minderović.

Razstava jugoslovanske umetniške fotografije, ki so jo priredili v okviru festivala, je navdušila številne obiskovalce iz Kanpura. Ves tisk Utar Pradeša kakor tudi ugledni centralni časniki so posvetili festivalu veliko pozornost.

Evropska konferenca Mednarodne organizacije dela

Zeneva, 24. jan. (AFP). Danes se je začela v Zenevi evropska regionalna konferenca mednarodne organizacije dela. Na njej so se zbrali predstavniki vlad, delavcev in delodajalcev 27 evropskih dežel. Konferenco je začel predsednik švicarske konfederacije Petitpierre. V svojem govoru je poudaril potrebo po mednarodnem sodelovanju na vseh toriščih.

Za predsednika konference je bil izvoljen nekdanji predsednik švicarske konfederacije Rubattel. Ta je v svojem govoru zlasti vztrajal na ukrepih za zboljšanje življenjske ravni evropskega prebivalstva in je poudaril, da je povečanje delovne storilnosti eden izmed glavnih sredstev za dosego tega cilja in za nadaljnji razvoj evropskega gospodarstva sploh.

Kaj bo ukrenil Vrhovni sovjet

London, 24. jan. (Tanjug). Spritno nepričakovano sklicanja Vrhovnega sovjeta ZSSR za 3. februar opozarja današnji »Times«, da so tik pred zasedanjem pozvali v Moskvo na posvetovanje sovjetske veleposlanike iz zahodnih držav in sovjetskega veleposlanika v Vzhodni Nemčiji. Časnik sodi, da je naravno, da se hoče Moskva posvetovati s svojimi glavnimi predstavniki v tujini zdaj, ko je v Zahodni Evropi razprava o pariških sporazumih pred dokončno ratifikacijo pariških sporazumov dali še veliko bolj precizne obljube o svobodnih volitvah in ponovni združitvi Nemčije ali pa ratifikacijo pariških sporazumov prepustiti usodi in se pripraviti na novo fazo v zunanji politiki, podobno kakor leta 1953, po junijskih nemirih v Vzhodni Nemčiji.

Vremensko poročilo

hidrometeorološke službe LRS
Snežne razmere v Sloveniji: Triglav-Kredarica 150 cm snega, Komna 60 cm, Vršič 30 cm, Tamar 30 cm, Ertsedle 12 cm, Bohinj 8 cm, Jezersko 6 cm, Kravsce 12 cm, Velika planina 40 cm, Stovenj Gradec 6 cm, Koča ob Zelenici 30 cm, Maribor 8 cm, Celje 10 cm. Novo mesto 4 cm snega.

VREMENSKA NAPOVED
Suho oblačno vreme, na Primorskem v višini nad 1000 metrov pretežno jasno. Temperatura med -10 do -2, na Primorskem med 9 in 7°C, na severnem delu Jadrana in na Primorskem se burja.

Socialni demokrati terjajo konferenco štirih pred ratifikacijo pariških pogodb

(OD STALNEGA DOPISNIKA »BORBE«)

Bonn, 24. jan. Poseben kurir je oddal kanclerju Adenauerju v Schwarzwaldu, kjer je na počitnicah, dokument, v katerem so bile izražene uradne zahteve in predlogi nemških socialnih demokratov. Po nalogu predsedstva socialno demokratske stranke je dokument poslal in podpisal Erich Ollenhauer.

Socialni demokrati so zahtevali od Adenauerja, naj nemudoma prosi vlade ZDA, Britanije in Francije, da se začne pogajati z ZSSR na podlagi sovjetske izjave z dne 15. januarja t. l., da bi se lahko razgovori štirih začeli pred ratifikacijo pariških sporazumov. Ollenhauer je poudaril, da bo drugače bonnska vlada »v tujini napravila napačni vtis, kakor da za nemški narod združitve ni njegov najvažnejši cilj.«

Vodja opozicije je poudaril, da vsebuje sovjetska izjava bistveno nov moment, ker je SZ privolila v svobodne volitve pod mednarodnim nadzorstvom. »Ni naša naloga,« je rekel Ollenhauer, »da vnaprej presojamo, na kakšne volitve Moskva misli — ali na svobodne volitve v našem smislu ali na drugače. To se bo videlo šele pri pogajanjih med štirimi okupacijskimi velesilami.«

S tem se je Ollenhauer dotaknil glavnega argumenta bonnske vlade, da sovjetska vlada ne misli na svobodne volitve v zahodnem smislu te besede. S takšnim argumentom je Adenauer v sobotnem govoru po radiu ponovno zavrnil možnost razgovorov z

Moskvo. S tako argumentacijo pa niso nezadovoljni samo socialni demokrati, temveč tudi nekateri krogi v vladni koaliciji.

Vodja opozicije je zatem govoril o čedalje večjem odporu nemškega naroda zoper ponovno oborožitve. »Sodim, da je nemogoče, da bi bonnska vlada ubrala pot oborožitve Nemčije, ko je v narodu glede tega vprašanja tako globok razdor.«

Socialno demokratska opozicija želi s tem dokumentom še bolj mobilizirati javno mnenje proti pariškim sporazumom in oborožitvi Nemčije in vplivati na tiste kroge vladne koalicije, ki niso zadovoljni s kanclerjevim stališčem in z njegovimi argumenti proti zadnji sovjetski ponudbi. Opozicija nedvomno želi s tem dokumentom vplivati tudi na London, Washington in Pariz.

Demonstracije in mitingi v Nemčiji proti oborožitvi, zlasti še protestna stavka nad 800.000 rudarjev in kovinarjev proti nameni industrijev, da bi s pomočjo parlamenta izigrali pravico do delavskega sodelovanja v podjetjih, so pokazali, da gre za znatne sile, ki se upirajo vladni politiki.

Za 29. januar so v Frankfurtu sklicali tudi velik miting, na katerem bodo govorili predsednik sindikatov Freitag in evangeličanski teologi. Toda v vodstvu sindikatov in socialnih demokratov si prizadevajo, da bi dobilo tibanje čim bolj zmeren značaj, da bi tako ohranili avtoriteto bonnskega zveznega zbora, v ka-

terem ima vlada dvotretjinsko večino.

Kancler Adenauer je danes objavil, da bo na pismo vodje opozicije Ollenhauerja kmalu odgovoril.

R. Vujović

50.000 ljudi križem rok zaradi poplav v Parizu in okolici

Pariz, 24. jan. Seine je sinoči pri Parizu narasla na 7,30 m, tako da je samo 2 cm nižja, kakor je bila 24. januarja 1924, ko je poplavlila najnižje mestno okraje. Začela je še polagoma upadati, a nevarnost poplavi še ni minila, ker na področju gornjega toka reke še smeraj dežuje in ker bi utegnili njeni pritoki povzročiti ponovno naraščanje vode. Do sinoči je na pariškem področju, ki obsega departemente Seine in Oise ter Seine in Marne, nad 300 tovarn in podjetij ustavilo obratovanje. V delavnice je vdrila voda. Kakih 50.000 delavcev je ostalo brez dela. Nad 300 ljudi je moralo zapustiti hiše in sinoči so začeli ogrožena okraja evakuirati.

Invalidski most, najvažnejšo zvezo med levim in desnim bregom Seine, so sinoči zaprli, ker je zaradi silnega pritiska vode popustil eden izmed njegovih opornikov. Voda, dere pod mostom s hitrostjo 18 m v sekundi, vtem ko teče normalno samo s hitrostjo 3 m. Promet po pariških cestah je razen po nekaterih važnejših ulicah in križiščih močno oviran. Dirkalnice v Longchampsu, deli Bolognesekega gozda, Bologne sam in še nekateri drugi deli mesta so poplavljeni.

Inženirski čete, garda, 4000 gasilcev in kakih 1000 policajev je v ogroženih delih Pariza pripravljeno, da bi pospešili evakuacijo in pomagali prebivalcem, ki še nočejo zapustiti svojih domov.

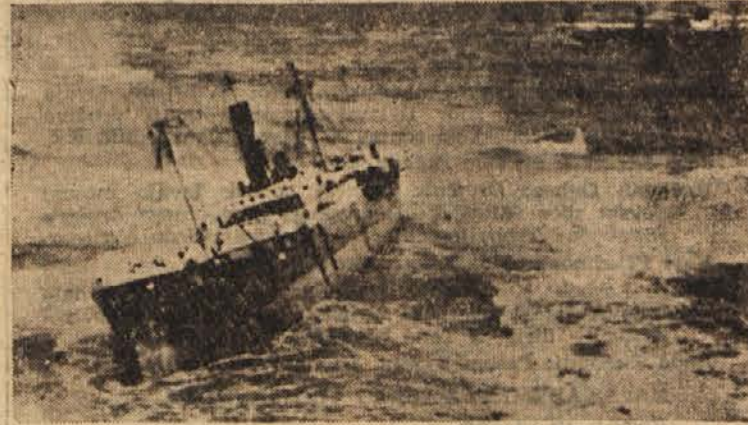
Voda Seine je vdrila v nekatero javno zgradbo in sedaj še neposredno ogroža tudi tovarno avtomobilov Re-

naud, v kateri je zaposlenih kakih 30.000 delavcev.

Marna je pri Orléansu zalila 287 hiš. Rhône je odrezala južni del mesta Avignona, narasla Garonna pa grozi, da bo poplavlila vasi v bližini Toulousea.

Meteorološka služba napoveduje za večji del Francije oblačno vreme, a brez padavin. Če bo ta vremenska napoved držala, bo Seine zelo hitro padla in poplav v Parizu bo konec.

Bogdan Pešič

Nesreča norveške ladje »Gat«, ki se je potopila tik pred rotterdamsko luko

V DELOVNIH KOLEKTIVIH RAZPRAVLJAJO:

Kakšni bodo naši prejemki?

Kdor skupnosti več daje, naj od nje tudi več prejema

Ob uvedbi novega sistema nagrajevanja v gospodarstvu je bilo v zadnjem času mnogo govora o tem, kako je lani zaradi nestimulativnega plačnega sistema prišlo do stagnacije v nadaljnem razvoju produktivnosti dela v naših podjetjih, in kako nujna je bila uvedba novih predpisov o nagrajevanju, ki izpodbujejo k dviganju storilnosti. Spremembo sistema nagrajevanja pozdravljajo zlasti tisti delovni kolektivi, ki so na lastni koži občutili in spoznali vse slabe strani lanskega sistema, ki je oteževal in celo onemogočal plačevanje po učinku, hkrati pa že živahno razpravljajo o tem, kakšni naj bodo novi tarifni pravilniki in kakšne naj bodo norme, ki jih bodo uvedli. Hkrati nestrpnost čakajo podrobnih navodil in tolmačenj ter pomoči okrajnih komisij za plače v gospodarstvu, ki bodo po strokovni strani pomagale kolektivom pri uvajanju novega plačnega sistema in norm. Njihova nestrpnost je upravičena, kajti vsi tarifni pravilniki morajo biti sprejeti do 1. aprila.

TUDI LANI SO VZTRAJALI V BORBI ZA VEČJO STORILNOST

Eno izmed redkih podjetij, ki je tudi lani navzlic težavam z obračunskimi plačili vztrajalo pri normiranem delu in plačevanju po učinku, je tovarna Kovinske embalaže »Saturnus« v Ljubljani, ki zaposluje skoraj 700 delavcev, od katerih delata dve tretjini po normah. Izkušnje tega podjetja z lanskim sistemom nagrajevanja lahko služijo kot ekstremni primer destimulativnosti tega sistema. Negativne strani lanskega načina nagrajevanja so prišle v »Saturnusu« še bolj kakor drugje do izraza zaradi tega, ker si je kolektiv (ne oziraje se na težave zaradi sistema obračunskih plačil) nadalje prizadeval dvigniti produktivnost dela in storilnost vsakega posa-

meznega člana kolektiva. Norme so zadnja leta stalno dvigali. Še lani v oktobru so na pobudo delavskega sveta ustanovili komisijo za revizijo norm in akordov. Pregledali so vse postavke in jih pooprstili povsod tam, kjer je bilo mogoče. Tako je v zadnjih dveh letih kolektiv »Saturnus« uspelo dvigniti produktivnost dela za 27%, o čemer nam zgovorno pričča primerjava med gibanjem proizvodnje in številom zaposlenih delavcev. Medtem ko je bilo lani število delavcev le za 32,2% večje kakor leta 1952, se je proizvodnja v istem razdobju povečala po količini za 68% oziroma po vrednosti za 66% (podjetje tudi lani ni zviševalo cen, čeprav ima glede velikega dela svoje proizvodnje monopolni položaj v naši državi).

Vsako bi pričakoval, da je uspešno prizadevanje za dvig produktivnosti prineslo koristi tudi kolektivu samemu. Temu pa ni tako. Nasprotno, kolektiv se je moral ob povečani produktivnosti zadovoljiti celo z nekoliko nižjimi plačili, kajti leta 1953 je znašala povprečna plača skupaj s plačilom za preseganje norm 9.746 din, lani pa le 9.124 din (računajoč vse poviške obračunskega plačnega sklada, ki jih je priznal MLO), torej za 6,4% manj, ker pač sistem obračunskih plačil ni dopuščal, da bi bili delavci za večji delovni učinek tudi bolje nagrajeni. Zato pa so se prispevki skupnosti dvignili kar za 88%. Tako so delavci tega podjetja navzlic povečani storilnosti slabše odrezali kakor pred dvema letoma.

Prav vztrajanje kolektiva, da razširi in poostri normiranje, je prišlo v tem podjetju navzkriž z lanskim plačnim sistemom. Plačilo za preseganje norm so morali zaradi neelastičnega sistema obračunskih plačil kriti iz tistega dela dobička, ki je ostal podjetju za plačni sklad, in to na škodo ostalih delavcev in uslužbencev, ki ne morejo delati po normah.

Razumljivo je torej, da v »Saturnusu« pozdravljajo novi plačni sistem, pri katerem se med stroške, ki se obračunajo pred ugotovitvijo dobička, štejejo poleg tarifnih plačil tudi izplačila za preseganje norm. Hkrati pa se v »Saturnusu« boje, da bodo tudi letos več ali manj prikrajšani. V zadnjih letih so namreč tako občutno povečali storilnost, da jim letos ne bo mogoče to storilnost še nadalje povečavati v takšni meri, kakor morda v mnogih drugih podjetjih, kjer so zadnje leto opuščali borbo za dvig produktivnosti in bodo prav zato lahko dosegli mnogo večje uspehe v prizadevanju, da povečajo delovni učinek. Ker bodo podobni primeri v vseh strokah, bi kazalo, da bi bodoče komisije za plače v gospodarstvu prav temu vprašanju posvetile vso svojo pozornost in da bi našle možnosti za izravnavo takih neskladnosti. V »Saturnusu« se tudi boje, da ne bodo mogli pri sestavi novega tarifnega pravilnika ob upoštevanju lanskega plačnega sklada s pričakovanim pribitkom 5% doseči enakih tarifnih plačil, kakor jih imajo danes, in to prav zaradi tega, ker so morali lani precejšen del zasluzka (11%) kriti iz dobička. O tem pa si bodo dokončno na jasnem šele, ko bodo izdana podrobna navodila o tem, kako se konkretno določa osnova

za tarifne postavke v novih tarifnih pravilnikih.

Vsekakor pa je potrebno, da bo tarifna politika v novem letu takšna, da bodo tisti, ki skupnosti več dajejo, za svoje delo tudi več prejeli. Pripravi smo, da bomo s skrbnim delom komisij za plače v gospodarstvu, sindikalnih forumov in samih delovnih kolektivov to stvar pravilno uredili.

S SEJE ODBORA ZA VOLITVE LJUDSKE SKUPŠČINE LRS

Povečanje števila okrožnih sodnikov v Ljubljani in Mariboru

Ljubljana, 24. januarja. Danes je zasedal Odbor za volitve Ljudske skupščine ljudske republike Slovenije, ki je na svoji 4. redni letni seji obravnaval volitve in razrešitev sodnikov okrožnih sodišč in Višjega gospodarskega sodišča. Uvodoma je v imenu Izvršnega sveta dr. Rupnik pojasnil, da predlaga Izvršni svet povišanje števila sodnikov pri okrožnem sodišču v Ljubljani za dva sodnika in prav tako pri Okrožnem sodišču v Mariboru. Povečanje števila sodnikov narekuje dejstvo, da obiskov stalno narašča in da sedanje število sodnikov — ki pa še ne dosega tistega, ki ga je določila Ljudska skupščina na svojem zadnjem zasedanju — nikakor ne zadošča. Prav tako je predlog, da se pri Višjem gospodarskem sodišču v Ljubljani po-

veča število sodnikov za enega. Njegova izvajanja je dopolnil sekretar za pravosodno upravo dr. Tomišek, ki jo poudaril, da je po zadnjem sklepu Ljudske skupščine število sodnikov Okrožnega sodišča v Ljubljani določeno na 24, v Mariboru pa 21. Vendar pa to število ni doseženo; v Ljubljani ima Okrožno sodišče 19, v Mariboru pa 16 sodnikov. Dva s sedanjim povečanjem za dva sodnika še vedno ne bo pri Okrožnem sodišču v Ljubljani in Okrožnem sodišču v Mariboru dovolj sodnikov. Pri okrožnih sodiščih se potreba nanaša zlasti na sodnike v senatih prve stopnje, pri katerih zaradi velikega števila zadev posli zastajajo.

Odbor za volitve je pretresal na današnji seji predlog za volitve in razrešitve, kakor tudi osebe, ki so za ta mesta predlagane. Pred Okrožnim sodiščem za mesto Beograd se je večeraj začela obravnava proti Milovanu Djilasu, upokojencu, in Vladimiru Dedijeru, izrednemu honorarnemu univerzitetnemu profesorju. Senat šteje pet članov in predseduje mu Milivoje Seratić, predsednik Okrožnega sodišča. Javno tožilstvo za zastopa Aleksander Atanacković, javni tožilec za mesto Beograd. Obtoženega

Z OKROŽNEGA SODIŠČA ZA MESTO BEOGRAD

Začela se je sodna razprava proti Djilasu in Dedijeru

Djilasa zagovarja Veljko Kovačević, advokat iz Beograda, obtoženega Dedijera pa dr. Ivo Politeo, advokat iz Zagreba.

Po uvodnih formalnostih je javni tožilec Atanacković prebral obtožnico. V njej je poudarjeno, da sta Djilas in Dedijer lani decembra z namenom, da bi izpodkopala oblast delovnega ljudstva v naši deželi, sporazumno dajala dopisnikom tujega tiska obrekovalne izjave, v katerih sta neresnično prikazovala stanje v deželi. Cilj njunega ravnanja je bil, da bi v posebej izbranem trenutku, ki je zelo važen za razvijanje mednarodnih odnosov in za krepitev mednarodnega položaja naše dežele, sprožila obsežno kampanjo nekaterih tujih krogov, katere cilj bi bil izpodkopavati ugled naše dežele, njenih ustavnih institucij in njenih najvišjih predstavnikov. Namen takšnih izjav Djilasa in Dedijera je bil otežkočiti mednarodni položaj Jugoslavije in s tem povzročiti vmešavanje nekaterih tujih krogov v notranje zadeve naše dežele. Tako sta hotela dobiti pomoč iz tujine za uresničenje svojih ciljev. Posledica tega je bila, da je res prišlo do takšnih poskusov, da bi se tujina vmešavala v naše notranje zadeve.

Na predlog javnega tožilca je sodišče sklenilo po zaključku obravnave obtožnice proglasiti obravnavo za tajno. Člani ožje rodine Milovana Djilasa so prisostvovali obravnavi tako med branjem obtožnice kakor kasneje, ko je bila leta proglašena za tajno.

V obrazložitvi sklepa o tajni

obravnavi je sodni senat poudaril, da je bila v zvezi z izjavami obtoženih Djilasa in Dedijera sprožena prek nekaterih tujih časnikov obsežna gonja proti Jugoslaviji, katere namen je, rušiti ugled naše dežele, njenih ustavnih institucij in otežkočanje njenega mednarodnega položaja. Med obravnavo bo nujno govora o vprašanjih, ki se tičejo odnosov naše države z drugimi državami, zato sodišče meni, da bi javno obravnavanje teh vprašanj škodilo naši državi. Zgovor obtoženih je omogočen tudi na tajni obravnavi.

Odhod sindikalne delegacije v Anglijo

Beograd, 24. jan. (Tanjug) Na povabilo britanske vlade bo nocoj odpotovala iz Beograda delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije na dvajsetdnevni obisk v Veliki Britaniji. Delegacijo vodi predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Srbije Dragi Stamenković.

Posiljka surovega masla

Reka, 24. jan. (Tanjug). Danes je prispelo na Reko z neko ameriško ladjo 453.000 kg surovega masla. To je že druga pošiljka iz kontingenta 750.000 kg, ki ga je ameriški Rdeči križ prek Zveze društev Rdečega križa podaril prebivalstvu Jugoslavije, prizadetemu ob lanskih poplavih. V prihodnjih dneh bo prispela na Reko še zadnja pošiljka — 90.000 kilogramov surovega masla.

Trgovski posli v škodo lastne dežele

Gre za brezvestne mahinacije nekaterih izvoznih podjetij, zaradi katerih bi utegnili izgubiti skupnost več milijonov dolarjev

Banja Luka, jan. — Predstavniki lesne industrije zahodnega dela Bosne, ki so se 5. januarja udeležili konferencie Zvezne industrijske in zunanjetrgovinske zbornice, so se te dni vrnili iz Beograda zelo žalostni. Vzrok so nedavno sklenjeni trgovinski posli izvoznih tvrd (s katerimi ta podjetja poslujejo) o prodaji njihovega blaga na tujih trgih. Za te posle so zvedeli proizvajalci blaga šele na seji zbornice. Ne gre za vedne izgube proizvajalcev. Protivredna podjetja bi utegnili pri tem celo nekaj zaslužiti. Izgubila bi samo Jugoslavija. Gre pravzaprav za trgovinske mahinacije velikega obsega, zaradi katerih bi utegnili skupnost izgubiti več milijonov dinarjev.

POSILI IN POSLEDICE

Da bi zmanjšali obseg sebnje jelovine, ki je pri nas že močno razredčena, na drugi strani pa krili velike domače potrebe, so pristojne oblasti lani znatno omejele izvoz rezane jelovine gradbenega lesa. Izvojni kontingent za vso državo je znašal lani samo kakih 400.000 kubičnih in toliko znaša tudi letos. Glede na ugodno konjunkturo lesa na svetovnem trgu pa so dani vsi pogoji, da bi dobili za isto količino izvožene jelovine, katere cene zlasti hitro naraščajo, letos nekaj milijonov dolarjev več kakor lani. Ker odpade polovica izvoznega kontingenta na BIEH, kjer je največ jelovine, so tukajšnja podjetja pričakovala od tega večjo korist zase in za skupnost.

Nihče seveda ni slutil, da se bo v tej zvezi zgodilo tisto, kar se je pravkar zgodilo. Na skupnem sestanku obeh sekcij, ki je bil 5. januarja v Beogradu, so ugotovili, da se izvozna podjetja, vstevši seveda tudi sarajevski »Sipad«, niso z nikomer posvetovale, marveč da so prodala ves za letos odobreni kontingent jelovine in celo znatno več. Pogodbe so sklenili v drugi polovici lanskega leta, seveda po takratnih dnevnih cenah. Cene razne gradbene jelovine pa so že dosegle znatno poskočilo. V Italiji so poskočile lani od novembra do začetka letošnjega leta od 26.000 na 29.000 do 30.000 lir, vsem ko znaša v Zahodni Nemčiji povprečni porast cen v istem času kakih 6 dolarjev za kubični. Tako so se proizvajalci jelovine in skupnost znašni pravzaprav

Mladinsko posvetovanje v Celju

Celje, 24. jan. — Okrajno iniciativno vodstvo LMS za celjsko skupnost komun je priredilo danes v Celju posvetovanje sekretarjev in predsednikov občinskih komitejev LMS. Na posvetovanju je govoril o komunah sekretar SZDL za celjski in šoštanjski okraj tovarši Jakob Zen, o delu mladine pa še Boris Godina, član CK LMS, in Gvido Gradlšnik, predsednik Okrajnega komiteja LMS. Mladinski voditelji so se posvetovali tudi o drugih vprašanjih.

pred izvršenim dejstvom. Zaradi malomarnosti sklenjenih pogodb in izvoznih podjetij bomo izgubili mnogo deviz.

NE GRE ZA TRGOVSKO NESPOSOBNOST

Iz pripovedovanja delegatov, ki so se udeležili seje v Beogradu, in tudi iz zapisnika je razvidno, da je nastala v zbornici po teh ugotovitvah precejšna zmeda. Kritike na račun izvoznih podjetij kar dežujejo. Vse kaže, da bi bilo preveč nalivno misliti, da gre tu za slučajne napake ali za trgovsko nesposobnost.

Pozornost vzbuja, da je bilo največ pogodb o prodaji jelovine in izvoznega kontingenta za leto 1955 sklenjenih v novembru. Vse kaže, da so naša izvozna podjetja prav v tem mesecu tudi prodala ves letošnji kontingent. Pred nekaj meseci, ko so carinski organi ugotovili, da je v pristaniščih 60.000 kubičnih jelovine na letošnjim izvoznim kontingentom, so tudi ugotovili, da gre za presežek, ki so ga trgovinska podjetja, ko so spekulirala, najbrž preprodala izvoznim tvrdkam iz kontingenta, namenjena za domače potrošnike. Potem se je razvila živahna razprava in na-

posled so sklenili izvoziti teh 60.000 kubičnih lesa, ker je že bil v pristaniščih, ustreznih količin pa naj bi odšteli od letošnjega izvoznega kontingenta. Kmalu potem, na seji 5. januarja pa so ugotovili, da je tudi ves letošnji kontingent že prodan. Očitno je torej, da so bili vzrok te neverjetne trgovske naglice novi devizni predpisi, ki so začeli veljati 1. decembra. Novi predpisi o deviznem obračunu pušajo podjetjem, ki izvažajo les, samo 5% namesto prejšnjih 40% deviz.

»RACUN BREZ KRČMARJA«

Predstavniki podjetij lesne industrije sicer niso v tem primeru neposredno oškodovani, vendar pa so na seji zbornice in pozneje najostreje obsodili takšen način pridobivanja dobička. V Sarajevu bo te dni v republiški zbornici sestanek, na katerem bodo med drugim priobčili tudi ta vprašanja. Predstavniki lesne industrije v Zahodni Bosni na pr. nočejo priznati pogodb, sklenjenih o prodaji njihovega blaga, ker se z njimi nihče ni posvetoval.

»Pogodbe je v našem imenu najbrž sklenil »Sipad«, je rekel ravnatelj podjetja »Vrbas« v Banji Luki.

ODPRLI SO POUČNO IN ZANIMIVO RAZSTAVO o higijensko-tehnični zaščitni službi

Včeraj ob 11. uri dopoldne so odprli v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani I. republiško razstavo higijensko-tehnične zaščitne

Avstriji, varnostna vzgoja in propaganda ter higijensko-tehnična preventivna služba, je predvsem vzgojen. Razstava ni namenjena

Naše družbene razmere zahtevajo, da nudimo posebno pozornost tudi tehničnemu in zdravstveno-tehničnemu varstvu ljudi pri delu. Delovnemu človeku moramo omogočiti normalno storilnost ob čim manjši potrošnji energije in nevarnosti za življenje in zdravje. To je zlasti važno, če imamo pred očmi nesorazmerno veliko število nesreč pri delu, ki vsako leto zahtevajo številne žrtve med člani delovnih kolektivov, zmanjšujejo njihovo delovno zmožnost in povzročajo celo njihovo smrt. Skoda, ki s tem nastaja, je ogromna, saj terjaja samo v Sloveniji nad 6 milijard din na leto. Ni dovolj, da samo zdravimo posledice tako številnih nesreč, marveč je še posebej potrebno, da preprečimo njihov nastanek. Eden izmed prispevkov k preprečevanju nesreč naj bi bila tudi ta razstava higijensko-tehnične zaščite.

Naj omenimo, da se je te razstave udeležila tudi avstrijska splošna zavarovalnica proti nesrečam na Dunaju, ki nam je posredovala prikaz številnih najnovejših in v tujini preizkušenih osebnih higijensko-tehničnih zaščitnih sredstev.

Naposled bi opozorili tudi na »Priročnik« k razstavi, ki ga je izdal Zavod za proučevanje varnosti pri delu LRS in v katerem nas ve avtorjev seznanja z najnovejšimi najnovejšimi osebni zaščitnimi sredstvi in varnostnimi napravami v tovarnah, rudnikih, na gradbiščih, v železniškem prometu itd.

Ob otvoritvi razstave higijensko-tehnične zaščitne službe je direktor Zavoda za proučevanje varnosti pri delu LRS dr. Marjan Dular pojasnjeval predstavnikom oblasti in delovnih kolektivov razstavljeno gradivo

službe, ki jo je organiziral Zavod za proučevanje varnosti pri delu LRS. Odprta bo do 7. februarja. Pomen te razstave, ki je razdeljena v štiri oddelke: osebna zaščitna sredstva, sodobna osebna zaščitna služba v republiki

samo vodilnemu gospodarskemu in tehničnemu kadru v industriji, marveč tudi samim proizvajalcem, zlasti pa tistim mladim delavcem v industriji in na gradbiščih, ki se zdaj vključujejo v proizvodnjo.

KREDITI za pomladansko setev

Iz narodne banke sporočajo, da kmetijske organizacije, (državna posestva in kmetijske zadruge) in zasebni kmetovalci lahko že sedaj dvignejo posojila za nakup opreme, semen in umetnega gnojila. Zadruge in državna posestva bodo v ta namen uporabljali stalna sredstva iz obratnih kreditov, vsem ko bodo zasebni proizvajalci dobili investicijska posojila brez natečaja. Potemakem ni nobene ovire, vsaj kar zadeva kredite, da se kmetovalci pravočasno pripravijo na pomladansko setev.

Skupnost podjetij za žito LR Srbije je zagotovila zadostne količine domačega umetnega gnojila, podjetje »Hempro« pa je sklenilo pogodbo s tujimi podjetji o dobavi 80.000 ton azotnega in kalijevega gnojila. Približno 40 ton tega gnojila je že dobavljenih, druga polovica pa bo prispela najkasneje do marca. Kmetovalcem bodo še pred setvijo dobavljene vse količine, ki jih bodo zahtevali.

Podjetja za žito bodo kmetovalcem pravočasno dobavila tudi semena zgodnjih posevkov, zlasti ječmena.

SLAVNOSTNA AKADEMIJA

v počastitev desete obletnice ustanovitve ENOTNIH SINDIKATOV JUGOSLAVIJE bo 28. t. m. v veliki dvorani »Uniona«

Akademija bo imela naslednji spored:

Internacionala.
Slavnostni govor.
Emil Adamić: Kresovale tri devojke.
Ivo Tiardović: Bolen mi leži; izvaja mešani pevski zbor Delavskega prosvetnega društva »Svoboda« rudnika Laško — pevovodja Julij Borilč.
Rado Simoniti: Puntarska pesem.
Slavko Mihelič: Pesem mladinskih delovnih brigad. Izvaja mešani pevski zbor Delavskega prosvetnega društva »Svoboda« Ljubljana-center — pevovodja Sl. Mihelič.
Jože Škrinjar: Mi smo rudarji.
Radovan Gobec: Dječnik Andrej govori. Izvaja mešani pevski zbor »Slavček« Delavskega prosvetnega društva »Svoboda« Trbovlje-center — pevovodja Jože Škrinjar.
Karl Friedmann: Slovanska rapsodija št. 2.
Drago Lorbek: Komandant Stane. Izvaja godba na pihala Delavskega prosvetnega društva »Svoboda« Trbovlje-center — dirigent Tone Hudarin.
Rado Simoniti: Pesem o Titu. Izvajajo vsi nastopajoči.

NA AKADEMIJO VABIMO VSO JAVNOST.
VSTOP JE PROST

PISMO IZ NEMCIJE

Bonn in ponudba iz Moskve

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Bonn, januarja

reba je paziti na živce in potpeti. — To človek čisto sliši v zelo živahnih razpravah, ki jih je sprožila sovjetska ponudba, da bi SZ upostavila diplomatske stike z Bonnom in da bi prišlo do splošnih nemških volitev pod nadnarodno kontrolo, če bi pariških pogodb ratificirali. To sliši zlasti med znanstveniki pariških pogodb. Politika igra okrog nemškega vprašanja dobiva namreč čedalje bolj konkretne in pestre oblike.

Ponudba je za zdaj v moskovskih rokah. Zato se mnogi zdaj vprašujejo, kakšne nove ponudbe bodo prišle iz Kremlija. Tako se ne vprašujejo iz radovednosti, marveč zato, ker je združitev glavno vprašanje nemškega naroda na tej in na oni strani cone meje, in takšne izjave nujno vplivajo na razpoloženje ljudi in na položaj političnih sil. Bonnška vlada je odklonila moskovske ponudbe. V uradnem poročilu je poudarjeno, da se lahko zahodne države uspešno pogajajo s SZ šele, ko bodo dosegle enotnost

Takšno stališče nasproti sovjetski ponudbi, ki a priori odklanja razgovore, ni zadelo na odobravanje v nekaterih krogih vladne koalicije. Mnogi menijo, da bi bilo boljše in pametneje, da bi se začelo uradno poročilo z običajnim stavkom »Sovjetska izjava zasluži, da temeljito proučimo«. Ti krogi menijo, da s tem ne bi kršili vdanosti Londonu in Washingtonu, vladna pa bi se ognila kritiki, ki jo je slišati na njen račun in ne bi dočela zaprla vrat za seboj. Nekateri krogi smatrajo, da je v sovjetski izjavi več novih pozitivnih elementov, ki jih vlada ne bi smela prezreti, ker bi to ne bilo v nemško korist. Predvsem gre za to, da se Moskva privzame neposredno obrača na bonnsko vlado in da je privola v splošne svobodne nemške volitve. Sovjetska vlada tudi odpira novo perspektivo Nemčiji, o kateri so že doslej sanjarili vplivni gospodarski krogi, tako da jih je moral kancler javno pokarati.

Te notranje polemike najbrž ne bodo vplivale na izid glasovanja v Bundestagu o pariških pogodbah

Sovjetski predlog o svobodnih volitvah v Nemčiji

Adenauer Zahodni Nemčiji: »Draga, zares ni nihče trkal.«

oziroma ko bodo ratificirale pariške pogodbe.

Spricho sovjetskega soglasja, da bi razpisali v Nemčiji splošne volitve pod mednarodno kontrolo in da bi lahko imela združena Nemčija lastne obrambne sile, je vlada odgovorila, da Molotov na berlinski konferenci pred letom dni ni hotel nič slišati o svobodnih volitvah in da sovjetska vlada dobro ve, da združena Nemčija z lastnimi silami ne more organizirati svoje obrambe. Na koncu je poudarjeno, da bo Moskva vzlic svojim grožnjam pripravljena na razgovore tudi po ratifikaciji pariških pogodb. Kancler Adenauer je izjavil, da sovjetske izjave ne jemlje »tako tragično«, bodi minister za zunanje zadeve Brentano pa meni, da moskovska ponudba samo potrjuje uspešnost politike pariških pogodb in da jo je treba dosledno nadaljevati.

ker je strankarska disciplina nevidna, za človeka, ki se je vsi boje, čeprav na široko govore in pišejo o svobodni mnenja in demokracije. Toda v njih se tu in tam kristalizira drugo zanimivo naziranje, ki ga je odkrito formuliral liberalna »Frankfurter Rundschau«. »Moskva se v načelu strinja s svobodnimi volitvami, piše ta časnik. »Drugo je vprašanje, ali misli enako kakor mi tudi o podrobnostih. Dolžnost zahodnih držav pa je, da takoj vztrajajo na odgovoru, ali je ta predlog resen ali ne. To je njihova dolžnost. Standardni odgovori uradnih mest, da je to »sovjetska propaganda«, »spletka Kremlija« in podobno, so ceni in in zvane lepo, ne pomagajo pa prav nič, da bi proučili dejanski položaj... ali pa smo prišli že tako daleč, da vidimo v združitvi Nemčije atentat na zahodno solidarnost?«

Takšne dvome naslovljene na

PISMO IZ PARIZA

Na začetku druge etape

Paris, januarja

atiše po viharju, ki je nastal v Franciji med debato o pariških pogodbah, se je nadaljevalo tudi po Novem letu. Diplomati in politiki so ga sprejeli željno: eni, da bi poihneli na Azurno obalo, drugi, da bi se obrnili na svoje volivce in prisluhnili »glasu množice«. Casopisni založniki so bili presene-

čeni in zakrbljeni. Morda se obeta nov val letelih krožnikov nad Francijo.

»Tudi sonce je v opoziciji«

Ministrski predsednik Mendès-France je po noč in dan trajajočih spopadih, ki še niso prenehali od dneva, ko je sprejel mandat, ugrabil nekaj prostih dni za počitek v deželo mu ni bilo naklonjeno. Ko je gledal skozi okno vile v ribiškem mestecu Positanu pri Neaplju sivo gmoto razburkanega morja in nizkih deževnih oblakov, je z grenkim občutkom vzkliznil: »Tudi sonce je proti meni — v opoziciji, potem pa je razigrano pripomnil: »Toda tega sem že vajen.«

Njegovi številni nasprotniki, ki so samo čakali na kone debate o pariških pogodbah, da bi mu zadali zadnji udarec, so se spomnili starega reklamnega gesla italijanskih turističnih uradov: »Vidi Neapelj — in umri.« Mendès-France pa je zmagal v številnih bitkah, preživel Indokino, EOS, »svobunske afere« in naposled dobil odnand bitko za pariške pogodbe, ali rečeno s pravim imenom za oboževalce Nemčije, in tako temu »osamljenemu mladeniču«, niti na misel ne pride, da bi končal svoje vladanje. Prava pravica namerava vendar zdati začetki tisto, kar imenuje gospodarsko in politično preobrazbo Francije.

Preokret k notranjim problemom?

V drugi etapi se namerava Mendès-France lotiti predvsem notranjih zadev. Na ta njegov namen kaže tudi sklep, da bo ministrstvo za zunanje zadeve zaupal nekemu, čigar ime še ni znano. Znano pa je, da je sklenil po obnovi svoje vlade zapustiti Quai d'Orsay in se dokončno preseliti v hotel Matignon.

Pierre Mendès-France

PISMO IZ NEW YORKA

Izkoriščevalska »pravica do dela«

(Od posebnega dopisnika »Borbe«)

New York, januarja

Ratka agencijska vest je te dni poročala, da je prišlo v Pensilvaniji do nastila. Med drugo stavko v tovarnah pisalnih strojev »Underwood« so se delavci spopadli s policijo, ko je skušalo 30 nadzornikov prodrati na delo. Zamreženi zeleni avtomobili so odvažali stavkajoče, ki so stražili vhode v tovarne. Več stavkajočih je bilo v spopadih ranjenih.

Lastniki »Underwooda« so se »borili«, da bi priborili stavkozom pravico do dela. Delavci pa so se v stavki borili proti takšni »pravici do dela«.

Cilji in torišče bitke

V 17 državah ZDA veljajo zakonski predpisi o »pravici do dela«, predloge o podobnih zakonih pa so sprejeli v treh zveznih državah. Bivši član Kongresa ZDA Fred Hartley, tvorec zloglasnega Taft-Hartleyjevega zakona, se je lotil zdaj organizacije gibanja delodajalcev, za upostavitve takšne »pravice do dela« širom po ZDA. Kongres industrijskih organizacij in Ameriška federacija dela, sta se napovedala, da bodo glavno politično bitko letos bližje za ukinitev zakonov »o pravici do dela« in da bi prepričali podobne odredbe tam, kjer jih še nimajo. Tudi boljše je že določeno: glavna mesta 44 zveznih držav, v katerih se bodo letos sestala zakonodajna telesa.

Na prvi pogled bi človek dejal, da med gesli o popolni zaposlenosti, ki jih razglašajo delavski voditelji, in med teorijo delodajalcev o »pravici do dela« ni bistvene razlike. Polna zaposlitev in pravica do dela si v kapitalizmu nasprotujeta, kajti v sistemu privatne lastnine nad industrijo postane »pravica do dela« sredstvo v rokah delniških družb, da zaposlijo ceneno sindikalno organizirano delovno silo in tako razbijajo ne le stavke, marveč tudi organizacije, ki jih vodijo. Polna zaposlitev, za katero se zavzemajo sindikati, pa pomeni planiranje in organiziranje proizvodnje na način, ki bi zagotovil organiziranemu delavstvu delo in preprečil nastanek vojske brezposelnih.

Korumpirani voditelji

Neodvisna delavska revija »Work« je na pr. navedla več takšnih primerov korupcije. Nekaj škalski sindikalni voditelj je nedavno priznal, da je velika posredovalna tvrdka v zavarovalnih poslih »njegovih« delavcev prispevala za žensko basebalsko ekipo 12.000 dolarjev. Ta ekipa pa je v rokah talistega sindikalnega voditelja »več sindikalnih voditeljev«, sledi revija »New York Republic«, sledi zgledu novih bogatinov in se

Angleži v boju proti domačemu uporniškem gibanju Mau Mau v Keniji

— Z VSEH STRANI SVETA —

FRANCIJA

PROTEST PROTİ DAVKOM

Paris, 24. jan. (AFP). Danes opoldne so se zbrali kakih 5000 ljudi na razstavnem prostoru ob vhodu v Versailles, kjer namerava vodja »Zveze za obrambo trgovcev in obrtnikov« Pierre Poujard zbrati popoldne 200.000 obrtnikov in trgovcev, da bi protestirali proti visokim davkom.

ALŽIR

SPOPAD Z UPORNIMI DOMAČINI

Alžir, 24. jan. (Reuter). Francoske sile, ki operirajo proti upornikom v gorovju Aurès so se sinoči kri Džebel Tibersou opodale s skupino upornikov. Podrobni rezultati še niso znani.

TURCIJA

EKSPLOZIJA METANA V PLEMOGOVNİKU

Carigrad, 24. jan. (Reuter). Ponoči je v premogovniku Zonsuldaku ob Ormen morju v severni Turčiji prišlo do hude eksplozije plina. Pri čemer je izgubilo življenje 36 rudarjev, 20 pa jih je bilo poškodovanih.

IRAK

NAJSTAREJŠE NASELJE

Chicago, 24. jan. (AP). Ameriški arheologi in drugi znanstveniki so odkrili, kakor vae kaže, najstarejše prazgodovinsko naselje. Najdbe so iz 5. tisočletja pred našim štetjem. Naselje leži pri Letatu v severozahodnem Iraku blizu iranske meje.

IRAN

ZAPLENJENO OROŽJE

Teheran, 24. jan. (AFP). V predmestju Teherana so včeraj odkrili skrivno skladišče orožja. Vojska policija je našla 12.000 ročnih granat ter dele za nadaljnjih 10.000, veliko število pušk ter več posed trimotolnola.

BURMA

OPERACIJE PROTİ TERORISTOM

Rangun, 24. jan. (Reuter). Burmanske oborožene sile so danes začele širokopotezno operacijo proti terorističnim tolpač Bo Sua na poldroboju Tatao vzhodno od Ranguna. Burmanske čete napredujejo s podporo letalstva in letalstva v pragozd, kjer so oporišča teroristov.

KAMBODŽA

NOVA VLADA

Pnom Pen, 24. jan. (Reuter). Kamboški kralj Nordon Sihanuk je potrdil novo vlado pod vodstvom Linga Nugeta.

JAPONSKA

POSLSNKA ZBORNICA RAZPUŠČENA

Tokio, 24. jan. (AFP). Hatojamina vlada je sklenila razpustiti japonsko poslansko zbornico v skladu z zagotovili ki jih je dala konec minulega leta ob palcu Jošidove vlade, socializmom in drugim opozicijskim strankam.

KUBA

POLITIČNA AMNESTIJA

Havana, 24. jan. (AFP). Kubanska vlada je amnestirala vrsto političnih

tem, da preide s področja zunanje politike v džunglo notranjih zadev, Mendès-France tvega, da bo izpostavljen zasledam opozicije, ki samo preže na priložnost, da bi ga napadle in pustile v manjšini. V zunanje-političnih vprašanjih je imela vlada močno orožje, s katerim je prisilila opozicijo ob zid: v Indokini so nastavili francoskemu ekspedicijskemu korpusu nož na grlo, perspektive, da bi se dokopali do izgubljenih političnih in stratiških položajev, pa ni bilo nobene; v severni Afriki se je »nacionalistični fanatizem« silno razmahnil in zdravilo so morali poiskati vsaj v besedni proklamaciji o samoupravah (podprti tudi z zelo konkretno akcijo čiščenja v Auresu).

Ne s to skupščino

Na torišču notranje politike bo Mendès-France mnogo težje vladati in v začetku se bo moral zadovoljiti s kompromisi. Ali to pomeni, da se bo umaknil v politično zavetje in opustil svoje gospodarske, družbene in politične reforme, opustil ves program, ki je dobil ime »Mendès-Franceov poskus«?

Sodeč po sedanjih sestavi francoskega parlamenta bi bila takšna njegova odločnejša poteza obsojena na neuspeh. Na eni strani opozicija — zelo pestra družba, sestavljena iz strnjene skupine poslancev, KPF, katoliškega narodno-republikanskega »središča« in tako imenovane zmerne in neodvisne desnice. Na drugi strani vladna večina, nehomogena, kakor tudi opozicija: socialisti, ki se potem, ko so enkrat že odklonili sodelovanje v vladi, spet obotavljajo, ali bi vstopili v vlado, pač pa so stalno podpirajo: degolisti, katerih sestava je raznolika — od meščanske liberalne levice do francoske imperialne desnice; radikalni socialisti, ki se jim je Mendès-France hudo zameril — Herriotovi skupini nedavno v zvezi s pariškimi pogodbami, desnemu krilu, ki ga vodi Martino Deplax, pa s svojimi liberalnimi koncepcijami. V takšni skupščini fluidni vladni večini stoja nasproti pestra toda budna opozicija — bi mogoč Mendès-France vladati samo, če bi izpolnjeval želje enim in drugim, se boril proti enim in drugim in postajal igrača v rokah svojih nasprotnikov, nič manj pa tudi v rokah svojih prijateljev.

Odklonen, ko pogumno zareže s kirurškim nožem v čir, ki razjedajo organizem »evropskega bolnika«, je Mendès-France po vseh znakih sodeč sklenil z reformo volilnega sistema spremiti ustavo francoske skupščine in onemogočiti upostavitve močne vladne koalicije.

Novo volitve po »okrajnem sistemu«

Ko je odšel na počitnice v Italijo, mimogrede pa na pogajanja v Rim in poklonitev k »vladarju države sv. Petra«, je zapustil Mendès-France naert, ki se je po njegovem odzivu v skupščini razpočil ko pektniski stroj: bližnje volitve, ki bi bile letos, bi se izvršile po tako imenovanem »okrajnem sistemu«. Ne da bi se spuščal v podrobnosti, ki so značilne za novi in po katerih se razlikuje od starega, »okrajni sistem« omogoča vladi, da z novo razdelitvijo volilnih enot razbije okraje, ki so že po tradiciji pod vplivom posamezne stranke ali poslancev. Nova razdelitev na manjše volilne enote, ki bi ustrezale okrajem, nudi več možnosti manjšim strankam in kandidatom, ki niso ožje strankarstveno opredeljeni, da z združitvijo kandidatnih list ali s seštevanjem glasov porazijo kandidate velikih strank. Eden izmed nameravanih ciljev reforme volilnega sistema je tudi upostavitve takšnih volilnih enot, v katerih bi glasove KPF zblancirali z »nacionalnimi« glasovi. Sodeč po vsem, pa je vladni cilj še na videz tehnične reforme, da bi prišlo na volitvah do izraza v glavnem izvenstrankarske osebnosti, ali vezane na to ali ono stranko, toda brez čvrstih obveznosti do nje, osebnosti, ki bi bile nosilci Mendès-Franceovih reform in izvoljene na njegovem programu.

Bogdan Pešič.

Konferenca arabskih dežel

Kairo, 24. jan. (AFP). Davi se je začela v Kairo konferenca ministrskih predsednikov arabskih dežel. Na njej so se zbrali ministrski predsedniki Sirije, Libanona, Jordana, Egipta in Saudske Arabije. Predsednik libijske vlade bo nemara danes prispeval v Kairo. Jemenska vlada še ni sporočila, kdo jo bo zastopal na konferenci.

— Z VSEH STRANI SVETA —

ZDA

PAKETI ZA AMERICANE V KITAJSKIH ZAPORIH

Washington, 24. jan. (AFP). Trgovinsko ministrstvo je objavilo, da so pred dnevi sprejeli nekatero določbo o izvozu ameriškega blaga na Kitajsko. Roditelji in druge prizadele osebe bodo smale pošiljati pakete Americanom v kitajskih zaporih.

NOVI POSKUSI Z ATOMSKIM OROŽJEM

Washington, 24. jan. (AP). Sredi prihodnjega meseca bodo začeli v Nevada preizkušati atomsko orožje.

ITALIJA

MONTGOMERY V RIMU

Rim, 24. jan. (Tanjug). Britanski feldmaršal Montgomery se mudi v Rimu. Danes se je sestal z obrambnim ministrom Tavianiem in načelnikom italijanskega generalnega štaba generalom Mancinellijem.

VELIKA BRITANIJA

ZELEZNIŠKA NESREČA

London, 24. jan. (AFP). Blizu Birminghama se je pripetila železniška nesreča. Na postaji Sutton Corofields je brzovlak, ki je z vsjo brzino privozil iz Brta, na »sklopi« in tira in so prevarili 14 ljudi, je bilo ubitih, 41 pa hudo poškodovanih.

PISMO IZ INDIJE

PROSTOVOLJNA ODDAJA ZEMLJE

Kalkuta, januarja.

Na Novega leta dan je Vinoba Bave prestopil mejo države Zahodni Bengal. Ves indijski tisk je na prvih straneh zabeležil ta dogodek. Zahodni Bengal je peta indijska zvezna država, v kateri se začena vzgojno delovanje Vinobe Bave. Naj misli človek karkoli o njegovih koncepcijah, o mirnem, neupravnem uveljavljanju agrarne reforme, o prostovoljni oddaji zemlje kmetom, ki je nimajo, o prevzgoji premožnih kmetov, dejstvo je, da je Vinoba Bave zbral že 3.542.787 oralov zemlje. To pa ni malenkost.

Vinoba Bave je prehodil peš vasi v državah Hajderabad, Utar Pradeš, po osrednjih pokrajinah in po Biharu ter povsod prepeščeval premožnejše kmete, da je delu svoje zemlje in jo oddajo kmetom, ki je nimajo. Hkrati prepričuje kmete, da je treba zemljo obdelovati skupno. To njegovo vzgojno poslanstvo tra- ja že tri leta.

Ne da bi se spuščali v prejšnjo značajna gibanja, lahko mirno rečemo, da je bila njegova dosedanja praksa koristna, da je znatno pripomogla k preobnavljanju vasi in njeni prevzgoji. Sicer pa o tem zgovorno pričajo doseženi uspehi. Gibanje Vinobe Bave je treba presojati skozi indijsko prizmo, v okviru nekakšnih dogmatičnih nazori o poteh razvoja na vasi.

Na potovanju po Indiji smo prišli do sklepa, da v tej deželi res mnogo delajo za prevzgojo kmetov. Tu se je izoblikovala pravilna koncepcija, da z upravnimi ukrepi ni moč uspešno uveljaviti večjih sprememb na vasi, če se poprej ne spremene tudi nazori v glavah kmetov. Zato skušajo z različnimi sredstvi in oblikami čimbolj vplivati na kmete v smislu njihovega napredka, da bi lahko sprejeli tiste oblike gospodarjenja, ki edine lahko postavijo kmetijstvo na trdne noge.

Gibanje Vinobe Bave je, sodeč po vsem, ena izmed takšnih oblik vzgoje, ki teže za tem ciljem.

Jože Smole

TOGLIATTIJEVI POGOJI

za sodelovanje z demokristjani

Rim, 24. jan. (Tanjug). Sekretar KP Italije Togliatti je sinoči govoril v Firenzah in dejal, da bo KPI podprla boj za mir, ki ga je začel tajnik demokristanske stranke Fanfani v svoji stranki. Kot pogoj za takšno sodelovanje pa je postavil, da mora demokristanska stranka obsoditi kakršnokoli uporabo atomskega orožja, podpreti združitev evropskih narodov brez vojaških zvez, se izreči proti obožitvi Nemčije in pripoznati LR Kitajsko.

Včeraj je govoril tudi voditelj neodvisnega socialističnega gibanja Magnani, ki je poudaril potrebo po združitvi socialistov na

osnovi avtonomne politike, ki bi bila izraz interesov večine italijanskih delavcev. Magnani je poudaril, da njegovo gibanje podpira zbiranje vseh socialističnih sil, ki so v opoziciji, a niso povezane s KPI.

Kairo, 24. jan. (AFP). Zunanji minister Favzi je obvestil iraškega veleposlanika, da lahko iraška vlada spricho odsotnosti svojega predsednika določiti delegacijo, ki bi jo zastopala na kairski konferenci. Tako so danes sklenili predsedniki vlad arabskih dežel v nasprotju s prvotno egiptovsko zavrnitvijo Iraka.

Tudi zanje je treba poskrbeti

Nekaj življenjskih vprašanj delavcev iz drugih krajev v Zasavju

Trbovlje, 23. jan. Narasčajoča industrializacija privablja v Zasavje čedalje več delavcev od drugod. Ta pojav je mogoče ugotoviti posebno v vseh treh revirjih (Trbovlje, Hrastnik, Zagorje), kjer se ob premožni razvijajo še druge industrijske panoge. Posebno izrazit je v zadnjem času zlasti v široki gradbeni dejavnosti. Čedalje obširnejši pa postaja celo v rudarstvu, kjer polagoma ugaša tradicija, ko je rudarski poklic prehajal z očeta na sina. Tako prihaja tudi v rudarstvo vedno več delavcev iz drugih krajev. V premožni in industrijske kolektive so vključujejo predvsem odvisni delavci iz zasavskega in posavskega podeželja. Deloma pa prihajajo tudi iz drugih krajev Slovenije, prav posebno kolikor gre za gradbene delavce.

Z dotokom delavcev od drugod nastaja kajpada več raznih življenjskih vprašanj, ki postajajo bolj in bolj očitna in terjajo rešitev. Posebno aktualna so vsa tista vprašanja, ki jih lahko zgrnemo pod naslov: skrb za delovnega človeka. Z drugimi besedami: gre za življenjsko raven teh delavcev, za stanovanje, prehrano in neštete druge drobne življenjske usluge (pranje, krpanje itd.). Upoštevati je namreč treba, da gre v glavnem za samske delavce, torej za ljudi, ki morajo najti svoje življenjske pogoje izven družinskega okvira.

Težko bi bilo zbrati točne števila o vseh teh delavcih v Zasavju. Očitno pa je, da nastopajo ti delavci malone v vseh poklicih in vseh kvalifikacijskih kategorijah. Pretežna večina pa vsekakor odpade na polkvalificirane in nekvalificirane delavce, kar je posebno izrazito zlasti v gradbeništvu. Če bi s stališča skrbi za delovnega človeka presojali, kateri delavci iz drugih krajev si v Zasavju v sicer na splošno tesnem položaju (stanovanja) najprej »prijori« vsaj do neke mere ugodne življenjske pogoje, potem bi mogli skorajda brez pridržka reči, da je to kategorija visoko kvalificiranih delavcev. Najteže pa se za te pogoje bije ka-

tegorija nekvalificiranih delavcev. Razen drugih vzlogov je eden izmed glavnih vzlogov njen razmeroma nizek zaslužek, ki se giblje med 6 in 7 tisoč din mesečno.

Postavimo za primer Trbovlje, kjer je takih delavcev čedalje več, zlasti odkar se široko odpira gradbena dejavnost, ki bo najbrž v pogojih komunne dobivala še močnejši razmah. (Gradnja stanovanj, cest, javnih naprav itd.). Prištetimo k tem še delavce v rudniku in stalno se razširjajoči strojni tovarni, potem je jasno, da nastajata tu kritično stanovanjsko in prehrabeno vprašanje, četudi bi drugih drobnih uslug ne upoštevali. Sindikalni dom s samskimi stanovanji že zdavnaj ne zaleže več. Podoben križ pa je tudi za prehrano, saj ni v Trbovljah menze, ki bi učinkovito rešila to pereče vprašanje tako, da bi bilo delavcem vsestransko ustreženo. V tem položaju si delavci pač pomagajo, kot si vedo in znajo. Zbirajo se v skupine in si urejajo nekakšne »menze«, si sami kuhajo, perejo i. d. Skratka, delavci od drugod si m. koma iščejo najcenejše življenjske pogoje, ne da bi se pri tem mogli ozirati na vse potrebne higienske in sanitarne okolnosti. Kajpada ima v teh okolnostih sanitarna inšpek-

cija težavno in odgovorno stališče, zlasti še, ko včasih niti njeni skrajni ukrepi ne zaležejo tako zadovoljivo, kot bi bilo pričakovati.

Slučajnostno krpanje bi v vseh teh vprašanjih kaj prida ne zaleglo. Vprašanje delavcev od drugod je treba vzeti v njegovi celoti, ter ga tako tudi reševati. Če življenje kaže dotok teh delavcev v vse gospodarske dejavnosti, potem je jasno, da bo treba izdatneje in trajneje poskrbeti tudi za življenjske razmere teh ljudi, če ne drugače, vsaj za poglavitne potrebe: za stanovanje in prehrano. Nekaj čistih in solidno grajenih stanovanjskih provizorijev bi ob združenih skrbih in združenih sredstvih vseh podjetij menda ne pomenilo pretiranih izdatkov komunne. Gostinstvo s svojimi številnimi obrati bi pa menda tudi moglo najti kako primerno obliko takšne prehrane, ki bi bila dovolj izdatna in s svojo ceno dosegljiva tudi nekvalificiranim in polkvalificiranim delavcem. Gostinska »skrb za delovnega človeka« vendar ne sme biti mehaničen in ravnodušen pojem ter kot takšen veljati le za liste, ki postavljene cene zmorejo. Vsi drugi pa naj grejo mimo gostinstva in si pomagajo, kako si vedo in znajo? (Z)

V Zasavju ozimina dobro kaže

Domače semensko žito je dobro vzkliko in se lepo obraslo

Kako se bo za ozimno žito obnesel letošnji pozni sneg, ki se je tako dolgo mudil in šele sedaj za dobro pred prekrit njive, vam najbolj izkušeni kmetje ne bi mogli povedati. Brez razločka pa vsi menijo, da bo dala ozimina dobro letino, če ji le prizaneha mokrota in ledena pozeba. Dosihmal pa je ozimina neprimerno boljša, kot je bila v tem času lanska.

Za to letino so zasavski kmetje setev ozimnega žita površinsko nekoliko razširili. V celoti je v trbovškem okraju posejanih 1639 ha njiv z ozimnim žitom, ali 40 ha več, kot v lanskem letu (jeseni 1953). Že po tradiciji in po potrebi zavzema največ zemlje pšenica, in sicer 1219 ha. Ozimnega ječmena so sejali 236 ha, rži 114 ha in slednjč soržice 70 ha. Če upoštevamo, da je v okraju 4165 ha njiv in r-tov, polje se pravi, da so kmetje za ozimno setev porabili 39,5 odstotkov te orne zemlje. Če se ustajeno razmerje med setvijo ozimnega in jarega žita bistveno ne bo spremenilo, potem se pravi, da bo setev jarega žita za okoli 10 odstotkov manjša.

Ob letošnji setvi so kmetje v nemali meri ponosni na domače žitno seme, med pšeničnimi vrstami posebno na »Podgorko«, ki so je posejali nad 6000 kg. Dobro domače seme je sad naprednega semenogojstva, ki se je v okraju v zadnjih letih že močneje vkoreninilo ter si pridobiva čedalje več pristašev pov. vseh zasavskih vasch. Pionirstvo neutrudnega Toneta Bantana je slednjč zmagalo že v tolikšni meri, da je postalo semenogojstvo med kmetij bolj ali manj samo po sebi

umevna naloga in pogoj v boju za višji hektarski donos. Ker je bil l. nski pridelek žita slabši, je za semensko žito opravil odločilno nalogo sortirni stroj, ki ne prebira semena suš. o po obliki in debelini, ampak tudi po teži. Tako je padlo ob setvi v brazde zares izbrano in najboljše seme, ki ga je premoglo kmetijstvo v Zasavju. V hladni jeseni je seme sicer sprva počasneje kllilo, a že novembra in decembra se je mlado žito močneje obraslo.

K dobro opravljeni ozimni setvi bi v pohvalo dodali tudi precejšnjo skrb, ki so jo kmetje posvetili travnikom. Za napredek živinoreje je ta stvar namreč tako potrebna, kakor ribi voda, tako so namreč že izčrpani travniki. V kmetijskih zadrukah so kmetje dobili 20 vagonov Tomaževe žindre ter z njo v glavnem pognojili travnike. Prav razveseljiva pa je tudi skrb, ki jo v sadjarskih krajih posvečajo sadnemu drevmu. Lepi in bogati nastavki na sadnem drevju kažejo, če med cvetenjem ne bo pozebe, da se utegne letošnja letina dobro odolžiti za lansko razočaranje. (Z)

Knjižnica DPD »Svoboda« je dobila 989 novih knjig

Knjižnica DPD »Svoboda« Celje je bila ob lanskeletni poplavi hudo prizadeta. Pozneje so člani pomagali poplavljenim knjigam urejati in obnavljati, toda vzlele tu nastale škoda ni bilo moč popolnoma odpraviti. Društveni knjižnici je slednjč prisloilo na pomoč še republikanski sindikat. Z denarjem, ki ga je DPD »Svoboda« dobila v ta namen, so kupili 989 novih knjig. Tako obnovljena knjižnica privablja sedaj spet številne nove obiskovalce. K.

Obratni delavski sveti v »Metalni«?

Sindikalna organizacija je predlagala, naj bi o tem razpravljali delovni kolektiv

Na občnem zboru sindikalne podružnice tovarne konstrukcij in strojnih naprav »Metalne« v Mariboru so razpravljali tudi o tem, da bi v podjetju volili tri obratne delavske svete. Vsak obratni delavski svet bi združeval več sorodnih od-

delkov. Konstrukcijska delavnica s skladiščem ter odpremnim in višinskim oddelkom bi imela en obratni delavski svet, druga bi imela mehanične delavnice, v tretjem pa bi bili združeni: upravno poslojpe, tehnična kontrola, montaža, pro-

metni oddelki in komunala. Obratni delavski sveti bi laže reševali vprašanja svojih obratov kot en delavski svet za celo podjetje. Obratni delavskim svetom pa bi morali dati nekatere pristojnosti, da ne bi bili samo posvetovalni organi. Če bodo uvedli obratne delavske svete, bo delavski svet podjetja lahko imel manj članov kot doslej — približno 35, prav tako pa tudi svoj upravni odbor. Sindikalna podružnica je predlagala, naj bi o tem vprašanju razpravljali delovni kolektiv in naredil tudi ustreznj sklep.

Lani so sindikati spremljali delo delavskega sveta in odkrivali tudi nekatere pomanjkljivosti. Nekaterim članom delavskega sveta je primanjkovalo osnovnega znanja iz ekonomike; pa tudi zakonov in uredb, ki bi jih morali upoštevati pri svojem odločanju, niso poznali dovolj. Sindikalna organizacija je pa premožno skrbela za njihovo izobrazbo, kar bo letos popravila tako, da bo pripravila potrebna predavanja. Druga velika pomanjkljivost je bila v slabi povezavi med člani delavskega sveta in delavci. V uvedbo obratnih delavskih svetov bi se gotovo izboljšalo tudi to. J.

DALJNOVOD GLAVA ZETE — CETINJE

Daljnovid Glava Zete — Cetinje je dograjen. Z njim so povezali tudi Kotor. V kratkem ga bodo preizkusili. Mnoga vaša bodo dobile elektricno energijo. Zgradili so še več transformatorskih postaj, med njimi postajo voče napetosti na Cetinju.

Epilog z novinarske poti

»Jaj, sinko,« mesa in pogače ponudil si mi — in moral sem vzeti.
»Pij, brate,« vem, nisi mi hotel verjeti, in komaj sem ubranil se tvoje pijske.

Zamaknjen in tih, poslušal sem tvojo povest; v svoj krhki stih rad ujel bi kdaj tvojo podobo: podobo človeka, ki tri četrt veka so ženske in vojne in beda v obraz in srce klesale mu dolgo, resnično povest...

»Eh, sinko, zakaj si tak tih?«

Prekrhek je, čiča, moj stih, da mogel vanj ujeti bi tvojo podobo!

(Na vlaku iz Nikšića v Sarajevo, januarja 1955, iz cikla pesmi »Z novinarske poti«.)

Odpravil sem se na postajo, z vozno karto za Ljubljano. Preživljal sem deset dni v Črni gori in zdaj se vračam z občutkom človeka, ki je opravil neko delo, samo po sebi prijetno in zanimivo, vendar ne brez napora; in če sem v stolpce časopisa uspel ujeti le drobce podobe ljudi, ki sem jih srečal, in če mi je uspelo oživetiti mrtve črke svojih reportaž vsaj z rahlim utripom njih zdravega in vedrega življenja, si domišljam, da moja pot ni bila docela brez smisla.

Zdaj se vračam in za mano ostaja Nikšić, potopljen v meglo in dež januarskega popoldneva. Vlak se počasi pne po obronkih prvega hriba nad mestom in jaz se počutim kot popotnik na križpotju, ki ne ve, katero pot bi ubral; trgam se med vedno bolj živo mislijo na dom in prijatelje, ki sem jih začel že pogrešati, ter med prav tako živimi vtisi in spomini na ljudi, ki sem jih večeraj in danes srečal in spoznal v Nikšiću in njegovi okolici.

Galerija živih podob: Spet se v mislih razgovarjam s kmetom, ki se je s težkim srcem, a brez pomisleka poslovil od svoje zemlje in se zdaj skuša živjeti v službo čuvaja v železarni, ki raste na njegovem polju, na njegovih njivah, na ruševinah njegove domačije...

»Težko je kmetu, ko mora zapustiti svojo zemljo, z njo je zrasel, od nje je živel; toda, poglejte, nad Rubežo, pozabljeno vasico ob Nikšiću, bo že letos začela delati ena največjih železarn v državi.«

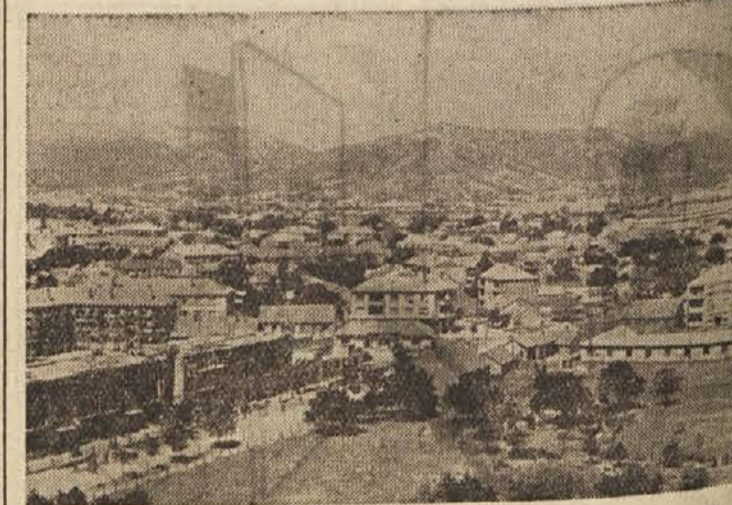
In spomnil sem se svojega obiska pri podpredsedniku mestnega odbora, tovarišu Radivoju Raičeviću...

»Da, ni bilo težko prepričati kmete, da so se odrekli svoji zemlji, težje je najti jim zdaj primerno zaposlitev. Z gradnjo železarn in hidrocentral smo izgubili najboljše zemljo v okolici Nikšića in kmetje, ki so ostali brez zemlje, prihajajo v mesto.«

Listam po svoji novinarski beležnici in berem: Nikšić ni imel pred vojno niti šest tisoč prebivalcev, danes jih ima nad dvajset; pet in pol tisoč ljudi je brez stanovanja, ali pa živi v neprimernih prostorih...

»Radivoj, vrag te nosi, kaj je z tvojo prošnjo za stanovanje?« se je razburjal mlad fant v podpredsednikovi pisarni, in težko, težko kot mene ga je bilo prepričati, naj razume, da...

»To je pri nas že tradicija,« sem mi je kot v opravičilo nasmehnil Radivoj Raičević, ko sva ostala

Pogled na Nikšić

spet sama. »Črnogorec pride za vsako malenkost k predsedniku na odbor; če utegne, pa jo mahne kar v Titograd, k Blaži Jovanoviću.«

»Vidite, tudi jaz sem hotel obiskati Blažo Jovanovića,« sem mu smehljaje vpadel v besedo, »in morda prav zato, ker je to pri vas že navada.« Lepa navada — sem sam pri sebi dopolnil svojo misel.

Spet je nekdo pomolil glavo skozi vrata. »Samo trenutek, Vujo,« mu je dejal predsednik. »Čakam že pol ure,« je bolj meni kot njemu odgovoril delavec, zaprl vrata in se zaradi čakanja potolžil še drugim, ki so potrpežljivo stali pred vrati.

Bil sem uvideven, v svojo beležnico sem zapisal: porast prebivalstva postavlja pred nas vsak dan nove probleme, ki jim nismo kos; razširjati moramo dosedanja podjetja in ustanoviti nova; dosedanja zdravstvena služba ne zmora več svojega posla, zgraditi moramo novo šolska poslopja... in podčrtal sem stavke: v sedanjih šolskih prostorih se pouk vrši v treh izmenah.

Zaprl sem svojo novinarsko beležnico, se poslovil in odšel; na hodniku sem se opravičil ljudem, ki so v dolgi vrsti čakali pred vrati tov. Radivoja Raičevića; galerija podob malih ljudi z velikimi problemi, skrbmi in težavami...

Vlak se še vedno vzpenja po obronkih hriba nad Nikšićem, dolga je še pot do Ljubljane, v kupe še nisem uspel; stojim na hodniku, tesno pritisnjen k oknu; drobne deževne kaplje udarjajo ob motno šipo, za trenutek svetlo vztrepeteje, se zganjejo, počasi spolze in se združijo in izgube v drobnem vodnem curku... Kakor drobni spomini, misli in vtisi na zrcaju moje zavesti, kjer se rojevalo in trepetaje izginjajo, stapljajoč se v živo podobo ljudi in dežele, ki sem jo prepotoval v teh dneh.

Skozi okno gledam poplavljenno dolino ob desnem boku Nikšića in zd se mi, da spet poslušam mladega inženirja Krsta Perovića...

»Izgraditev hidrocentral smo si zamislili na zelo preprost način: vodo, ki na jesen poplavi kotlino, moramo z nasipi zadržati v tem koritu skozi vse leto.«

»In kako nameravate to narediti?«

»Področje, ki je podvrženo poplavam, smo delno že razdelili, delno pa še bomo, v pet žepov, povezanih med seboj s kanali; če nam uspe odkriti in zaplombira-

ti vse požiralnice, bi za veliko hidrocentralo Peručica poleg Zete zadostovala voda, ujeta v dva, največ tri žepe, ostala dva ali trije žepi bi nam služili za rezervno, oziroma še nadalje za re-lahko izkoriščali kot zemljišča, namenjena poljedelstvu...«

»In kdaj bo Peručica zgrajena?«

»Čez štiri, pet let.« Malce sem se začudil, inženir Krsto Perović me je razumel.

»Čeprav bo Peručica naša največja hidrocentrala, smo vendar dali prednost gradnji treh manjših hidrocentral na Gornji Zeti.«

»To najbrže zaradi železarn« — sem se hitro okoristil z znanjem, ki sem si ga pridobil prejšnj dan.

»Da, te tri male hidrocentrale gradimo predvsem zaradi železarn.« Za hip je območnik, vstal in kot da mu je postalo žal za čas, ki sva ga presedela v pisarni, nadaljeval: »Veste kaj, to itak ni daleč, lahko si ogledate, če hočete.«

Sedli smo v džip in se odpravljali. Spet sem šel skozi železarni

no, mimo smotno in premišljeno zasajenega gozda železnih stebrov, prvih pokritih hal, dolgih in širokih, podobnih velikim, pokritim vele mestnim tržnicam, peljal sem se mimo bloka delavskih hiš, po strahovito razriti in blatni cesti...

»Takah poti v Sloveniji najbrže nimate,« se je nasmehnil inženir.

»Res ne,« bil sem iskren. Na poti od železarn do Livo-rovičev, kjer grade prvo hidrocentralo, je inženir nadaljeval s pojasnjevanjem: konec letošnjega leta bo železarna že začela delati, potrebna voda ji bo dotehtala skozi tri hidrocentrale. Od Livo-rovičev do železarn je že zgrajen širok betonski kanal, v katerem se lahko spuste voda.

»Iz železarn se bo ta voda spet iztekala v zbirno jezero za hidrocentralo Peručica.« Ljudje so krepko zgrabili življenje, speljati ga skušajo po novi strugi, iz katere tudi sami več ne morejo...

Vlak je kakor trudna, zgarana vprezna živina prisopil na vrh hriba in počasi zdrsel čez njegov položni greben. Na drugi ali tretji postaji sem si že našel prostor, jil postaji sem si že našel moji zdaj so izstopali še ostali moji sopotniki in v kupe so prišli novi. Stari čiča je razgrnil svojo culo. V prvi mrak je medlo posijala električna svetilka. V kupe je prišel sprevodnik, vprašal me je za karto.

»Vi potujete za Ljubljano?«

»Da.«

»Kaj vas je pa prineslo v Črno goro? Službeno potovanje?«

»Tako nekako,« sem se nasmehnil, »novinarska pot.«

»O čem pa boste pisali?« Bil sem skoraj v zadregi.

»Boste pisali kaj tudi o nas, sprevodnikih?« Počasi je pregle-doval in ščipal karte mojim sopotnikom, dva sta imela listek za potnikom, dva sta imela listek za tretji razred in sta hotela doplačati. Starejši od njiju je bil tih, mlajši se je opravičeval z gneto v tretjem razredu in sramežljivo segel v nahrbtnik po steklenico z žganjem.

»Da, da, v tretjem razredu je res strašna gneča,« je potarnal sprevodnik, nagnil steklenico, pozdravil in »Dobro potujte, Slovenec,« se mi je nasmehnil v kol ob oknu, se obrnil in skrbno zaprl vrata za seboj.

Ne vem ti imena, črnogorski sprevodnik, in če bi ga vedel, ga ne bi zapisal; v prijetnem spominu pa mi bo ostala tvoja priminost, močnejša od službene dolžnosti...

Ciril Zlobec

Nekaj DROBNIH

PRVA TOVARNA USNJA V ČRNI GORI

V Ivangradu na bregu Lima bodo v kratkem dogradili prvo tovarno usnjo v Črni gori. Ivangradske okraj je predvsem živinorejski in sadjarski. V stari Jugoslaviji je bil gospodarsko zelo znosna, sadnja leta pa hitro napreduje. Nova tovarna bo izdelovala usnjo iz kož, ki jih bo dobivala iz bližnjih okrajev. Imela bo vse oddelke moderne tovarne vrste. Na predlog MLO bo dobila tudi oddelek za predelavo krzna iz jagnječjih in kož divjadi, ki je je v teh krajih mnogo. V tovarni se montirajo stroje. Obratovati bo začela še sredi februarja.

LIVARNA LEZAJEV IZ SVINCENE BRONSE

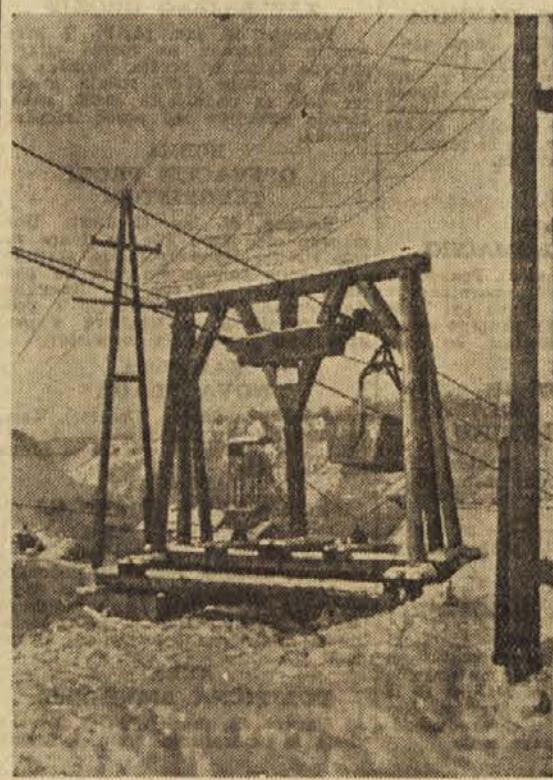
V Kotoru bo začela v februarju obratovati tovarna lezajev iz svincene bronce, ki jih uporabljajo za visoko napete glavne lezaje motorjev z notranjim zgorevanjem. Njena zmogljivost bo znašala v začetku 200 lezajev dnevno. Izdelovanje je zelo zamotan tehnični proces zaradi evincen kot specifične kovine. Zato takšnih lezajev doslej tovarniško niso izdelovali. Pri nas imamo dovolj surovin in livarna v Kotoru bo krila znaten del potreb naših tovarn in remontnih delavnic. Prihodnje leto bodo proizvodnjo v njej povečali, ko bodo začele obratovati visokofrekvenčne peči.

IZVOZ SUHE SADRE NA HOLANDSKO

Iz drniškega okraja bodo izvozili letos na Holandsko kakih 40.000 ton suhe sadre (mavca). Ondotna sadra je zelo dobra in v severne dežele jo izvažajo že precej dolgo. Holandi jo uporabljajo predvsem za utrditve nasipov ob morju, ker sadra z drniškega in sinjskega področja zelo rada vseava vlago in se v stiku z vodo močno napne. Velike količine drniške sadre pa bomo porabili tudi doma, predvsem za proizvodnjo superfosfatov in drugih umetnih gnojil.

POSTNA DIREKCIJA NA REKI

S sklepom Generalne direkcije PTT in v soglasju z Zveznim izvršnim svetom in Izvršnim svetom LR Hrvatske so ustanovili na Reki novo pošto brzojavno in telefonsko podjetje, prvo po sklepu o decentralizaciji PTT službe. Podjetje bo zajemalo s svoje dejavnostjo področja hrvaškega Primorja, Istre, Kvarnerskih otokov in Gorskega Kotara, ki so izločena iz sedanjih direkcije v Zagrebu. Po razpredenosti pošto-brzojavne in telefonske službe sodi to področje med najbolj razvita v naši državi. Novo podjetje na Reki bo obnovilo in polagoma moderniziralo vse pošto-brzojavno in telefonsko zvezo.

Žičnica nad jaškom III na zahodnem obratu trbovškega premožovnika, ko je zasavske revirje letos privrkat pokrtil sneg.

Socialistična zveza v Ptujju je opravila veliko delo

Čakajo jo pa nove naloge

Na 10 terenih v Ptujju ima SZDL 4339 članov, prebiva pa na tem področju 5446 volivcev. Vendar se terenske organizacije ne morejo pohvaliti s polnoštevilno udeležbo članstva na sestankih, predavanjih in manifestacijah, ki jih prireja SZDL. Na mestni konferenci se je pokazalo, da je največ članstva, ki sicer redno plačuje članarino, odleguje pa se od vsakega udeleževanja. Zanimivo je, da med temi člani prednjači inteligencija in ljudje, ki so na odgovornih položajih v družbenem življenju. Tudi v predmetnih terenih: Budini, delno tudi v Krtvinu je delo SZDL dokaj slabo, saj se nadejavnost opaža predvsem pri terenskih odborih samih.

Vendar je SZDL mesta Ptujja v celoti opravila veliko delo. Pripravljena so mnoga politična in strokovna predavanja za članstvo, ki

se je posebno lani pričelo živahno udeleževati v družbenem življenju. Ljudje se predvsem zanimajo in obravnavajo probleme, ki se jih neposredno tičejo: vprašanje cen, poslovanje trgovin, komunalna vprašanja in podobno. Glede tega so člani SZDL mnogo pomagali LO MO z umestno kritiko in tehničnimi predlogi. Tudi delovanje raznih društev, predvsem »Svobode«, »Partizana« in Ljudske tehnike je s podporo SZDL poživljeno in razširjeno.

Obravnava na večerajšnji mestni konferenci je pokazala, da čaka člani in odbore SZDL še mnogo dela. Posebej je bilo govora o vključevanju mladine v delo terenskih organizacij in društev ter še o širšem udeleževanju članstva pri družbenem upravljanju. Izvoljen je bil nov 15-članski upravni in 3-članski nadzorni odbor. M. R.

Maribor obiskuje vedno več inozemcev

Lani je obiskalo Maribor približno 37.000 gostov in turistov, to je skoraj 3000 več kot predlansko. Ena tretjina tega prirastka je bila inozemcev; število le-teh je naraslo od 2600 na skoraj 3600. Tudi nočne inozemcev so porastle približno za enak odstotek, od 4400 na 6000. To je lep napredek, čeprav je še premalo. Vendar pa inozemci niso prenečevali v Mariboru niti po dve noči. Ko bodo dobre prometne zveze z vrhovi Pohorja, bodo tudi tuji ostajali dalj časa v tem kraju.

Število nočnih turistov in gostov iz naše države je ostalo približno enako predlansko, povprečje na osebo pa se je nekoliko zmanjšalo. Od domačih gostov in turistov jih je bilo nekaj več kot polovica iz drugih republik, ostali so pa bili iz raznih krajev Slovenije. Precej teh ljudi je prišlo zaradi poslovnih stikov z mariborskimi gospodarstvenimi podjetji.

Mariborčani, ki skrbijo za razvoj turizma v svojem mestu, se zavedajo, da Maribor nima takih posebnosti, da bi privlačil ljudi, ki bi v mestu preživljali letni dopust. Za letni dopust pa je primerno Pohorje. Blizina Maribora in Pohorja pa bi najbolje ustrezala vsem tistim, ki si želijo zdravega gorskega zraka, vmes pa tudi mestnega razvedrila. Zato so napeli vse sile, da bi čimprej uredili dobro prometno zvezo, da bi zgradili železnico.

KULTURNI OBZORNIK

MED NAŠIMI REVIJAMI

Zapoznela številka in njeni avtorji

(»Beseda«, št. 6-7)

O revijah pogosto ugotovljamo: Tej manjka mladostne sile, oni idejnosti, ta je preveč olimpijski, ona preveč prosvetarska, tista krpa strani s prevodi, onale si pomaga s ponatisi, prva je sodobna le po naslovu, druga je »kritična« le zaradi ustaljene navade in tretja polemična, da bi bil zven čim bolj javen. Bolj ali manj vse bolehalo na slabi prozi, imajo dovolj povprečne poezije in redkokdaj se pritožujejo nad »prebujinim« dotokom prispevkov.

Ena pa ima kronično bolezen: Težko številko »Beseda« štita takole čez kakega pol leta. Recenzije jenske »in minila so leta« prebrava Januaria naslednjega leta, avtorje »Novela« treh vremenitarko ponovno po nekaj mesecih, Kosov odmev na Zihertov polemični esej zavzani iz take dalje, kakor da je na poti moral prebrati klopce zaprašenih knjig in obiskovati zbor učenih avtorjev. »Zlati oktober« je že zdavnaj zgrnila mrzla zima, ko v ušesih publike zavzani Kosov zapozneli klic. Vsekakor vzpodbudna stvar za avtorje in javnost, za živo potemnico in kritično misel.

Januarja 1955 bereš: »Pričujoča številka »Beseda« je njena 6. oziroma 7. v tem letu. Do konca leta morajo iziti torej še tri številke...« (Kajti z napovedanimi 12 številkami ni nič!)... prešežek vplačane naročnine bo prenesen v naročnine za prihodnji letnik.

»Zlati« Finančni pogoj v tem letu izhajanja »Beseda«.

S tem »Obvestilom uredništva« greni »Beseda« ob koncu leta mirno vest svojemu krogu bralcev že dve, tri leta. In ta: Biti ali ne biti — je že zdavnaj povsem odveč. Brez pravega zvena je. Da se razumemo: Od vse je povzročila težko revijo, ki je dokazala svojo moralno upravičenost, in ji v finančnem pogledu odrekli enakopravnost z drugimi revijami. Prav tako pa je odveč obetati svojemu čitalskemu krogu dvanajst števk, če to ni realno — pa čeprav veličnoma le iz finančnih razlogov.

Bržčas bi bilo potrebno spregovoriti obširneje v vsem tem: o subvencioniranju revij, o eventualni finančni povezanosti z založbami, o težavah zaradi prezaposlenosti tiskarn... (Morda bi kazalo »Besedo« preseliti v Triglavsko tiskarno, kjer tiskajo tudi »Našo sodobnost«).

Toda, za sedaj je o zapoznelem pišči:

Nova imena, kopica problemov; težiče: proza in polemika. Med domačo prozo je v ospredju Hleng, kritični in polemični zapisi »Bolehalo« — razen Pirjevčevega — na vse prizadeti piscev znanstveno-sivem, suboparnem stilu in tonu. Iz številke zveni topel, človeški akord Menartove »Zalostinke za solitko«, njemu se pridruži še dva, trije akordi drugih pesniških avtorjev. Zanimiv in koristen je prevod Marcela Ayméa, zlasti »Poldeveske legende«.

Hlengov »Grob« je zanimiv. V noveli, ki je brez dvoma dokaz avtorjevega znanja in talenta. V njej najdemo atmosfero primitivizma in brutalnosti, čeprav je dogajanje postavljeno nekako v leto 1918, ko so se zbledele vizije vojne. Toda za vedno po padem velogističnega »Marsila« sence groba in vizija o belem, sibičem pričeškem telesu »duhovno vzneselega« in »moralno čistega« so-proga, kakor ji je ostal v spominu. Iščo njegov grob, da bi našla pozabo in udušila spomine. Na tej poti trči ob rdečelasega Čopa, ob črn poti hrib iz misli, materialističnega velikana, bivšega ženita, partizanskega sofe-lavca, ki je našel pokojnika (ubili so ga lastni belogardištni padšaji) in ga pokopal. Ko mu slednji objubi svoje telo, ji rdečelasec pokaže grob in izkoplje truplo.

Hleng spet objvi pred nami človeka, polnega elementarnih strasti, naravnosti, nebrzdanosti, čustveno

zaslepljenega. Njegov človek-žival se giblje na nevarnih mejah patološkega, bolezenskega. Stvarna tla se gube pod nogami njegovih ljudi, osebe se pretapljajo v pojme o pozitivnih, popačenih srasih, ki jih avtor pošilja v medsebojni spopad, zapleta v »etične« konflikte. Toda splošen dojem ni humanost, temveč priokus po nečem grenkem, gnusnem... in hkrati tudi mučnem.

Nekje se bralca vhitopi vprašanje: Je ta svet le njegov, pisateljev, ali so liki konstrukcija njegove domišljije? Ali pa ga je aprionost zanimiva, napete fabule zapeljala, da se je očrtala razpoka med domišljjskim svetom in življenjem? Mar lahko njegova negacija človečnosti izven v krk po človečnosti? Mar zaradi svoje težnje po iztržanju Hlengovih elementov in poleg Hlengova pahnili čez prag tudi humanosti?

Obe ostali noveli — Jožeta Klančnika in Dominika Smoleta — sta bolj ali manj potkusna. Klančnik kaže fabulativni smisel, in to je za sedaj vse. Smoletova novela posega v sodobno življenje in uspeša — za nekoliko repertožno — odkriva svet malih ljudi, njihovih čustev in želja. Čeprav nosi podnaslov Dve zgodbi,

ki jih je načel Boris Zihert v Naši sodobnosti. Pisec skuša ovreči nekatere trditve in jih osvetliti. Zapis so fragmentariziral in se posameznih vprašanj ne lotevajo isferno — na čemer avtor sam ni insistent. Nekatero trditve, zlasti glede Diderotove definicije lepote, v nadaljnji razpravi najbrž ne bodo vzdržale kritične presoje.

Isti avtor je tudi literarno ocenil komedijo Mire Miheličeve »Zlati oktober« in ugotovil padeč in nazadnje v primeru prejšnje dramatično. Približuje da se literarni plaži. Očita ji notranjo razpuščenost, umetniško neosmiselnost in moralno ter družbeno zmedeno satiričnost, kar vse aplicira tudi na avtoričino idejno-estetsko doživljanje realnosti. Harsolidna kritika upravičena na mnogih mestih.

Vendar, celoten prispevek izven preveč suho, neprizadeto, teoretično. Ne kaže, kje so v našem literarnem ustvarjanju tisti elementi, ki pospešujejo ali zavirajo razvoj sodobne literature in s tem tudi komedije. Problem prav gotovo ni samo v tem, da se naj pisi gledaliških iger »čim prej in čim bolj potrudijo«, pa bo-

Živahno kulturnoprosvetno življenje na Krasi

Dramski skupini iz Senožeč in Divače sta bili nagrajeni

V prav prijetnem vzdušju je potekalo zasedanje Okrajne skupščine kulturnoprosvetnih društev Senožeškega okraja, ki se ga je udeležilo skoraj 100 članov. Zasedanje je potekalo vseh 19 prosvetnih društev v okraju. Iz poročil vodij posameznih skupin je bilo razvidno, da je bila kulturno-prosvetna razbibanost delo Okrajne zveze ljudskoprosvetnih društev razpisala nagrade za najboljšo dramsko priredbo. Nagrada je bila deljena med skupini iz Senožeč in iz Divače. Pri obeh teh društvih je bilo opaziti, da je tudi prv-

ski zbor precej nazadovol. Ostale dramske skupine pa so bile manj dejavne. Krivda je deloma v pomanjkanju primerenih igrar za podeželsko odru deloma pa v pomanjkanju prostora za nastopanje.

Najmanjši napredek je bil opaziti na področju splošne izobrazbe, saj je v okraju 32 knjižnic z več ko 15.000 knjigami; delavnih je pa samo sedem in tako leži mnogo knjig po polkah, ne da bi jih kdo bral. Najboljše so knjižnice v Dutovljah, Sečani, Senožečah in Podgradju. Ugotovili so, da je tudi Ljudska univerza nazadovolna. Na sestanku so menili, da bi bilo mogoče nieno delovanje poživiti, če bi lahke predavanja spremljali s filmi. Najuspešnejše je delovala Ljudska univerza mladinskega kulturno-estetskega društva na gimnaziji Tomaj. Letu so imeli nad 40 predavanj, ki jih je poslušalo od 60 do 130 dijakov.

Na skupščini so sklenili, da bodo po vseh društvih priredili v Prešer-

novem tednu razstave knjig, časopisov in revij. Likratni bodo pripravili tudi razna predavanja, da bi tako razširili kulturno-prosvetno življenje. V tem tednu bodo tudi poskrbeli za pospešeno nabiranje naročnikov Prešerove knjižnice. Na sedežih vseh občin pa bodo ustanovili občinske knjižnice. V ta namen bo darovala Okrajna zadržna zveza za 150.000 din knjig založbe »Kmetička knjiga«, 150.000 din bo prispeval OLO. Okrajni sindikatski svet pa bo opomnil knjižnico v Gradšču. V vseh bodo ustanovili čitalnice, v kateri bi bilo nekaj knjig iz občinske knjižnice, nekaj časopisov in revij ter po možnosti še radioaparati. Sklenili so razpisati tekmovanje dramskih skupin. Izvršili so tudi željo, naj bi bila vodstva kulturnoprosvetnih društev na sedežih komun, ko bodo komune organizirane.

Ob zaključku zasedanja so razdelili diplome in nagrade ter izvolili nov upravni odbor. T. Z.

Zima je povečala težave avtobusnega prometa

Avtobusni promet v Mariboru hitro narasta. Povprečne potnikov v enem mesecu se je dvignilo od 182.000 v letu 1953 na 225.000 lani. Število avtobusov pa se je povečalo za enačest. Lani je vozilo povprečno 7 avtobusov — povprečno zaradi tega, ker so stari avtobusi večkrat v popravilu in jih ni vozilo vedno enako število predlansko pa s 6. Če bi avtobusno podjetje imelo več avtobusov, bi se vozilo še več potnikov. Zaradi pomanjkanja avtobusov pa so se mnogi delavci in uslužbenci nevalili, da se vozijo v službo s kolesi.

Ledene ceste zadnjih dni, ko je pritisnil mrz, pa so nevarne za vožnjo s kolesom. Mnogi bivši kolesarji bi se radi vozili z avtobusi. To je na mnogih avtobusnih postajališčih povzročilo pretevanje. Tako je zima pokazala potrebo po novih avtobusih še v ostriji obliki, kot jih je čutili na splošno. P.

Lani so popili v Mariboru 124 vagonov vina

Na račun manjše potrošnje vina je narasla potrošnja žganja, ki je dosegla 12 vagonov

Ljudje radi razpravljajo o alkoholnih pijačah. Iz takih razgovorov pa je težko zluščiti najboljše mnenje. Tisti, ki si včasih radi privoščijo kozarec vina, menijo, da 1.240.000 l potopnega vina v enem letu za Maribor ni mnogo. Toliko vina pa niso popili Mariborčani sami, ker v me-

sto prihaja precej ljudi s podeželja, pa tudi turisti in potniki, ki pravičeno pijejo alkoholne pijače. Če bi preostalo količino razdelili na vse odrasle Mariborčane v enakih količinah, bi prišlo na vsakega le dva litra mesečno. To ni mnogo in ljudje ne bi bili pijani, če bi ga pili zmerno.

Zadnji dve leti je potrošnja vina v Mariboru celo nazadovolna. Od leta 1952 do lani se je zmanjšala skoraj za eno tretjino, od 171 vagonov na 124. To bi bil razveseljav pojav, če bi tako pojemanju tudi pijačevanje. Proti zmanjšanju pijačevanja pa govori potrošnja žganjih alkoholnih pijač, ki je v istem času porasla za dvakrat, od 8 na 12 vagonov. Torej imajo le prav tisti, ki opozarjajo na bolj proti pijačevanju.

GOSTILNE IN CENE

Nekateri menijo, da bi se proti pijačevanju lahko uspešno borili tako, da bi omejevali število gostinskih obratov. Vendar bodo tisti, ki se hočejo opiti, vseeno šli v gostilno, čeprav bo treba iti nekoliko dalje. Če ne bi bilo prostora, da bi sedli, bi se opili tudi pri točilni mizi.

Drugi spet menijo, da bi bilo treba alkoholne pijače še bolj podražiti, pa bi bilo manj pijačev. Gotovo je, da bi v tem primeru ljudje manj pili; toda ali bi s tem omejili tudi prepire in druge nezgode, ki jih povzročajo pijanci, kar naj bi bil glavni namen borbe proti pijačevanju? Ali ne bi z višjimi cenami navajali ljudi, ki radi pijejo, da bi dejali še več denarja za pijačo, kar bi poslabšalo življenje njihovih družin? Pomislekov je toliko, da je težko najti dober odgovor. In končno so take ukrepe še ovrgla dejstva — višje cene so sicer zmanjšale potrošnjo vina, povečale pa potrošnjo žganjih alkoholnih pijač, ki so sovzmenno cenejšje. Tako se pijačnici zastupljajo s še hušjim strupom.

Upoštevat je treba še dejstvo, da gostilne niso namenjene pijancem, temveč zmernim ljudem, ki včasih tudi čutijo potrebo po kozarcu vina. To pa govori tudi za zmerno ceno.

Ob starinskem ognjišču v Malih Zabljah pri Vipavi

Huda prometna nesreča

V nedeljo popoldne se je peljal Jovo Vrač, avtomobilist Splošnega avtoprovoznega podjetja v Kočevju, proti Rajkolu v kočevskem okraju na pokusno vožnjo s tovornim avtomobilom. Nazaj greda se je ustavil v gostini v Mozilju in opil. Ko je spet sedel v avto, se je nekako 40 m od gostilne zaletel v drevo ob cesti. Avtomobil je bil na mestu mrtov, avtomobilist pa je pravi čas skočil iz avtomobila in se našel. Na avtomobilu pa je za 4 miliona din škoda.

ZA "novinarski ples"

5. februarja so ljubezno obljubila svojo pomoč in sodelovanje tudi nekatera podjetja:

- DESTILACIJA IN TOVARNA LIKERJEV »MARASKA« v Zadru bo v »Bikini«-baru točila svoje prvovrstne likerje in druge pijače.
- TOBACNA TOVARNA v Zadru bo nudila bogato izbiro svojih tobačnih izdelkov.
- TOVARNA ČOKOLADE IN BONBONOV »SANA« v Hočah pa svoje priznane kvalitete izdelke.
- LESNOINDUSTRIJSKO PODJETJE »SAVINJA« v Celju bo prispevalo les za opremo, ves aranžma in dekoracijo pa bo oskrbelo znano podjetje
- »ARANZER«, atelje za reklamo in dekoracijo obrtnega mojstra Franca Merjasca, Ljubljana, Miklošičeva c. 4.
- TOVARNA KEMICNIH IZDELKOV »ILIRIJA« v Ljubljani je obljubila, da bo vzorno ološčila glavno priveditveno dvorano ter organizirala kozmetični salon in čiščenje čevljev.

Nedvomno bo tudi občinstvo, ki se bo udeležilo prireditve, pravilno ocenilo prispevek in prizadevanje zgoraj omenjenih podjetij.

Kulturne beležke

Avstrijsko prosvetno ministristvo je podelilo državne nagrade za umetnost za leto 1954. Nagrajenci so bili skladatelj Hubert Böckl, književnik Max Moll in arhitekt Max Fellner. Hkrati so podelili tudi nagrade za dediščino bivšega kanclerja dr. Karla Rennerja, ki sta jih dobila skladatelj Karel Salmhofer in rasikovalce Indije dr. Hubert Tichy.

Ornka Mariane Anderson je minuli teden debutirala v newyorški petropoliški operi. Nastopila je v Verdijevi operi »Ples v maskah«. S svojimi avditivnim kontraltom je Andersonova odprla vrata tudi drugim ženskim pevcom v to znamenito Opero.

V tej operi je kot Amelija nastopila Zinka Kane, o kateri pravi kritik »New York Timesa« da je bila prav tako, kot Andersonova, veličastna.

Pred 150 leti so v dunajskem dvorcu Lobkoviczevih prvkrat odigrali Beethovnovi simfoniji »Eroica«. V tisti dvorani so delo izvedli minuli mesec v okviru proslave, ki jo je priredilo novoustanovljeno dunajsko Beethovno društvo.

Letos bo društvo priredilo več koncertov, posvečenih ustvarjanju Ludwiga van Beethovna.

Dunajsko podjetje »Kosmopol-film« snema film »Zadnje dejanje«, v katerem so obdelani zadnji dnevi v Hitlerjevem bunkerju v Berlinu ob koncu druge svetovne vojne. Film režira Pabst, v glavnih vlogah pa nastopata avstrijska igralka Albin Skoda in Oskar Werner.

Za poletni festival v Grazu, ki bo od 1. junija do 30. julija letos, je predviden bogat program. Med drugim bodo izvedli dela Beethovna, Händla, Honeggerja in Stravinskoga. Priredili bodo tudi razstavo francoskih in nemških impresionistov. Z nekaj dramskimi predstavami bo gostoval dunajski Burgtheater. Predvideno je tudi gostovanje jugoslovanske folklorne skupine.

Nemški veleposlanik v Jugoslaviji dr. Hans Kroll je izročil vodji katerega germanistične skupine beograjske filozofske fakultete dr. Peru Šiljipčeviću v dar 108 znanstvenih knjig, ki jih je darovalo nemško Zbiranje za znanstvena raziskovanja. Podobno darilo je decembra lani poslal nemški veleposlanik tudi

germanistični skupini zagrebške filozofske fakultete.

Nemški književnik Kazimir Edsheim, eden izmed predstavnikov nemškega ekspresionizma v času po prvi svetovni vojni, je izdal v Münchnu nov roman z naslovom »Marsila in milost«. Na vesok 500 straneh je pisatelj opisal boj južnoameriških narodov za osvoboditev pod vodstvom Simona Bolivarja, ki je v prvih desetletjih minulega stoletja pregal španske osvobodilne vojske južnoameriških dežel.

V Moskvi grade novo kinoteko, v kateri bo več dvoran za predvajanje filmov kakor tudi najmoderneje urejena filoteka. V njej bo prostora za 32.000 filmov, ki jih bodo imeli spravljene pri enaki temperaturi in enaki stopnji vlage. Predvideno je, da bodo kinoteke dogradili prihodnje leto.

IZ LIKOVNEGA SVETA

Dvojna razstava v Baslu

Lüschere je naslikal znatno število krajin, žanrskih prizorov in portretov. V njegovih delih je zlasti sprva opazen močan vpliv spredaj navedenih francoskih vzornikov, z leti pa je prihajal zmerom bolj do izraza njegov lastni značaj. Na razstavi je bilo 174 oljnih slik.

Kipar Carl Gutknecht, rojen leta 1878 v Baslu, je sin alžaskega stavbnega kiparja in stukarja. Od očeta je podedoval smisel za pošteno, dobro rokodelsko delo in obvladovanje tehnike ter poznavanje gradiva, kar je temelj slikarne umetnosti, tudi kiparske. V njegovih plastikah se opaža močan francoski vpliv, kar se kaže v mehki in telesnosti oblik in v smislu za strjenost.

Gutknecht se je učil najprej v umetno-obrtni šoli v domačem mestu, hkrati pa pri očetu. Školanje je končal leta 1897 in se pridružil umetniško šoli v Zenevi, nato pa v Sopotu pri Francoskem, po Italiji in Španiji. — Razstavljenih je bilo 30 plastik v Bronzu, peščencu in mavcu. Poleg teh večjih del je razstava zbrala tudi 19 malih plastik. L. A.

Vera Horvat: Topoli ob cesti

SPORT IN TELESNA VZGOJA

MEDNARODNI SMUČARSKI TEDEN V FRANCIJI

Prvi nastop - prvi uspeh

Polda je v močni konkurenci zasedel drugo mesto. — Avstrijci prvi v slalomu

Jugoslovanski skakalci Polda, Kogelj, Gorišek in Lanjús so včeraj sodelovali na tekmovalni v smučarskih skokih v okviru mednarodnega smučarskega tedna v Franciji pod Mont Blancem, Ceprav je bil to prvi mednarodni nastop naših tekmovalcev v letošnji sezoni, so le-ti dosegli izreden uspeh. Polda je v izredno močni konkurenci zasedel drugo mesto, Rogelj 10., Gorišek 17., Lanjús pa 23. Tega tekmovalca se je udeležilo 37 tekmovalcev iz 7 držav. Zmagal je Norvežan Martinsen, ki je bil boljši po slogu, medtem ko ga je Polda prekašal v dolžinah skokov. Rezultati: Martinsen (Norveška) 213,1 (37 m, 54 m), Polda 209,1 (39, 55), Steingraber (Avstrija) 208,4 (36, 37), Eder (Nemčija) 206,2 (37, 55), Leodolter (Avstrija) 203,3 (55, 55), itd. Včeraj so tekmovali tudi ženske v teku na 10 km. Na prvi dve mesti sta se uvrstili Poljakinja Kszetowska in Daniełowa, tretja pa je bila Italijanka Tatja. Najboljša jugoslovanka je bila Rožičeva, ki je zasedla 15. mesto, Belajeva je bila 17., Vodenličeva pa 20. Avstrijci so dominirali v tekmovalstvu v smuku, saj so zasedli prva tri mesta, zmagal pa je Seiler v času

2:01,5. V veleslalomu pa je prav tako zmagal Avstrijec Molterer z rezultatom 1:30,4. Za njim so se vrstili Duwillard (Francija) 1:31,6, Schuster (Avstrija) 1:32,8, Oberaigner (Avstrija) 1:33,4, Spiess (Avstrija) 1:33,6 itd. Pri ženskah je v alpski kombinaciji (slalom, smuk, veleslalom) zmagala je Avstrijka Frandl.

Naši hitrostni drsalci v tujini

Sehekel, 21. jan. (AP). Na krožni progi v Schecklu je bilo včeraj tekmovalje v hitrostnem drsanju na ledu, ki so se ga udeležili tudi Jugoslovani. Nastopilo je 32 tekmovalcev. Dvanajst kilometrov dolgo progo je prvi prevozil Hans Proffer v času 54:35,0 min, oziroma 16 sekund pred Krischenom (Štajerska). Prvi Jugoslovancu Cvetlo Pavčič je bil četrti. Rezultati tekmovalja posameznikov. Proffer 54:35,0, Krischen 54:51,0, K. Lackner 58:05,0, Pavčič 59:04,0 itd. V moštvenem tekmovalju je zmagalo policijsko moštvo iz Grada. Ljubljansko moštvo (Pavčič, Kalan in Cvetl) si je priborilo tretje mesto.

Priprave odbojkarjev za evropsko prvenstvo

Plenum Odbojarske zveze Jugoslavije, ki je bil pred dnevi v Beogradu, je dokončno izdelal koledar letošnjih mednarodnih prireditev naših odbojkarjev. Pri izdelavi tega koledarja so obrabali posebno pozornost na letošnje evropsko prvenstvo, ki se ga bosta udeležili tudi naša moška in ženska vrsta. Prav zaradi tega je bil program tekem nekoliko skrajšan in je tako odpadlo srečanje s

Poljsko in Turčijo, ni pa še sigurno, če bo tekma z Italijo, ki je za sedaj že uvrščena v koledar.

V program priprav za evropsko prvenstvo je bilo vključenih nekaj mednarodnih srečanj naše moške in ženske reprezentance. Tako bo 20. marca v Mariboru srečanje moških in ženskih reprezentanc Italije in Jugoslavije, 24. aprila ali 7. maja v Beogradu srečanje obeh reprezentanc z odgovarjajočima reprezentancama Bolgarije ter 30. aprila v Beogradu srečanje moških reprezentanc Jugoslavije in Francije. Od 23. maja do 11. junija bodo vsi reprezentantje zbrani na skupnem treningu. Po evropskem prvenstvu pa bo v Mariboru ali Ljubljani tekma ženskih reprezentanc Jugoslavije in Češke, v Zagrebu pa tekma moških. Priprave naše moške reprezentance bo vodil zvezni trener Dragoslav Strotanović, ženske pa Sava Grozdanović.

Zakaj neuspeh Mihaliča

Naš dolgoletni rekorder Franjo Mihalič se je šele pred kratkim vrnil iz Sao Paola (Brazilija) v domovino. Beograjski »Sport« poudarja, da je takoj po povratku Mihalič izjavil: »Se vedno sem ntrujal na svetovni iz Sao Paola in bi raje sodeloval na krosu v Belgiji, kot pa na prvenstvu Francije.« Atletska zveza Jugoslavije pa njegovega predloga ni upoštevala in ga je kljub temu poslala v Francijo. Posledica tega je bila, da so Mihaliča promagali atleti, kateri mu doslej niso bili kos: Driver, Norris in Van der Watin. Kljub predlogu našega rekorderja je Atletska zveza Jugoslavije odločila, da Mihalič ne bo tekmoval na prvenstvu Belgije v krosu, ki bo 6. februarja v Hannoveru in bo, kot kaže slab plesman Mihaliča na krosu v Mesidonu neugodno vplival na njegov sloves, ki si ga je pridobil z osvojitvijo prvega mesta v Sao Paolu. V bodoče bo morala Atletska zveza upoštevati tudi izkušnje naših vrhunskih atletov, ker bo le tako v tujini ohranila ugled naše atletike. V. S.

Kolesarska dirka »Po Egiptu«

Kairo, 24. jan. V dvanajsti etapi mednarodne kolesarske dirke »Po Egiptu«, si je priboril prvo mesto francoski kolesar Jean Marie Souber, ki je 185 km dolgo progo prevozil v času 5:37,07, drugi je prišel na cilj Eluf Dalgard (Danska), tretji pa Cingalta (Liljan).

Končana je turneja »Sarajeva« po Turčiji

Smirna, 24. jan. (Tanjug). Nogometno moštvo »Sarajev« je imelo zadnji dve tekmi na svoji turneji po Turčiji v soboto in nedeljo v Smirni. Prvi dan je premagalo nogometno moštvo »Altaj« z rezultatom 3:2 (1:0), včeraj pa je igralo neodločeno z nogometnim moštvom »Izmir Sport Klub« 1:1 (0:1). V osemih tekmah na svoji turneji je »Sarajev« petkrat zmagalo, dvakrat igralo neodločeno in enkrat remiziralo.

Ustanovna skupščina Akademskoga športnega društva je bila zaradi prepozne prijave pri odseku za nožanje zadeve mesta Ljubljane in zaradi premajhnega števila udeležencev preložena na četrtek dne 27. t. m. ob 19.30 uri v fizikalni predavalnici Univerze.

Šah na Primorskem

Nedavno je bil v Kopru sestanek primorskih šahovskih delavcev, na katerem so kritično pregledali svoje delo in stanje šahovske organizacije na Primorskem. Ugotovili so, da se je organizacija znatno učvrstila, zanimanje za šah pa se je zaradi številnih predsedstev v minulem letu dvignilo zlasti med mladino. Sklenili so, da bo letošnje prvenstvo posameznikov Primorske z 12—16 udeleženci februarja v Kopru, mladinsko prvenstvo pa junija v Postojni. Idirčani bodo izvedli prvo žensko prvenstvo Primorske. Zaključna tekmovalja prvega števneša delavsko sindikalnega prvenstva Primorske bodo 12. in 13. marca v Novi Gorici. V juniju bo v Portorožu izvedeno I. moštveno delavsko prvenstvo Jugoslavije, med 19. in 30. septembrom pa bo Odragni šahovski odbor v Kopru organiziral II. Mednarodni moštveni šahovski turnir v Portorožu, na katerega bodo povabljeni moštva iz vse Evrope.

Postarji vodijo

Na letošnjem moštvenem sindikalnem prvenstvu Ljubljane je v pred-

HOKEJ NA LEDU

Tudi Jugoslavija na svetovnem prvenstvu

Bonn, 24. jan. Nemška federacija za hokej na ledu je objavila, da se je za svetovno prvenstvo v hokeju, ki bo od 25. februarja do 6. marca letos, prijavilo za drugo skupino (B) turnir oziroma tekmovalje za šest držav: Avstrija, Belgija, Madžarska, B reprezentanca Nemčije, Francija in Nizozemska. Za prvo skupino prvenstva pa so se prijavile le države: Svetovni prvak SZ, Kanada, ZDA, OSR, Švedska, Švica, Poljska, Norveška, Italija in Nemčija.

KOMUNE IN TELESNOVZGOJNI PROBLEMI

Premalo delavcev-športnikov — Le 5 odstot. žensk vključenih v športne organizacije

Nedavna konferenca predstavnikov Zveze športov mest v Sarajevu je bila posvečena problemom večje množičnosti in gnotne možnosti telesne vzgoje ter športa.

Podatki, navedeni na posvetovanju, niso razveselilivi. V Beogradu je samo sleherni 35. prebivalec aktiven športnik, v Zagrebu 36., v Sarajevu 42., v Ljubljani pa pride na 24 prebivalcev en aktiven športnik. Značilno je, da število delavcev, ki se aktivno ukvarjajo s športom, nikjer ni veliko. V Beogradu je izmed 15.077 športnikov samo 30% delavcev in uslužbencev, v Ljubljani in Sarajevu pa 20%, v drugih mestih pa je ta odstotek še nižji. Malo boljše je stanje na Reki in v Nišu.

Izmed vseh registriranih športnikov je le 5% žensk. Na Hrvaškem sodeluje v telesno-vzgojnem gibanju samo 17% delavcev in uslužbencev.

Ti podatki prepričljivo kažejo, da telesna vzgoja ni prodrla v širše plasti ljudstva, niti ni postala sestavni del življenja delovnih ljudi. Na vasi je stanje še težavnejše. Izkušnje kažejo, da so razne množične telesno-vzgojne manifestacije bile uspešne. Na Hrvaškem so športne igre kombinatov pokazale lepe rezultate, toda niso jih nadaljevali.

Delavske športne igre so se pokazale kot dobra pot za širšo vključenost delavcev v športno življenje. V Beogradu je na delavskih športnih igrah nastopilo 346 skupin, z več kot 5600 delavci v Osijeku je 1500 udeležencev tekmovalo v devetih športnih panogah, v Zagrebu pa je v petnajstih disciplinah nastopilo 7600 tekmovalcev. Vendar je ta akcija zajela samo majhno število mest. V mnogih, pretežno delavskih središčih, takšne dejavnosti ni.

Vse to prča, da je dozorela potreba, da postane šport bolj množičen in da se za telesno vzgojo zainteresirajo tudi Socialistična zveza ter druge družbene organizacije. Povečati je treba na primer Sarajevu, kjer je mestni odbor Socialistične zveze nedavno to vprašanje temeljito obravnaval. Zda je tudi MLO Sarajeva na svojem zasedanju razpravljalo o problemih telesne vzgoje.

Toda nadaljnji razmah telesne vzgoje in športa je povezan, kot so to poudarili udeleženci posvetovanja, z razširitvijo materialnih možnosti. Podatki kažejo, da vžle znatni pomanjkljivosti, številni športni objekti ne zadostajo dejanskim potrebam v mestih, oziroma industrijskih ter

rudarskih središčih. Tako je v Beogradu na primer štirikrat manj športnih igrišč, kot bi jih bilo treba.

Razen tega uporabljajo igrišča večinoma za nogomet, ta igrišča pa upravljajo posamezni klubi. Na konferenci je bilo predlagano, naj bi upravljanje športnih objektov uredili v duhu novih načel. Družbeni organi in komune naj so bolj zanimajo ne samo za izgradnjo športnih objektov, temveč tudi za njih uporabo. Zveza športov Zagreba je izdelala v tem smislu tudi osnutek pravilnika, ki je vreden vse pozornosti. Na Reki so problem upravljanja stadiona rešili sporazumno.

Športni objekti niso namenjeni samo telesni vzgoji ljudi, temveč imajo tudi širši družbeni pomen, kot mesto, na katerem se zbirajo delovni

ljudje. Njihova izgradnja in vzdrževanje je ne samo stvar športnih organizacij, temveč tudi skupnosti, ki daje sredstva za njihovo izgradnjo.

Upravičene zahteve, naj bi komune pri sestavi družbenih planov predvidelo finančna sredstva za izgradnjo športnih objektov, so razumljive. Toda to po drugi strani nalaga komunam tudi obveznost, da se pozanimajo, kako te objekte uporabljajo. Vse to kaže, da je potrebna vsestranska razprava o vprašanju večje množičnosti in problema materialne podlage za telesno vzgojo, potrebna pa je predvsem tudi podpora okrajnih in mestnih organizacij SZDL in organov ljudske oblasti, to še zlasti zdaj, ko ljudska mladina pripravlja akcijo za izgradnjo športnih objektov. J. Ristović

Kupimo več ročnih BLAGAJN

Ponudbe je treba poslati z navedbo cen in velikosti pod »Blagajna« na oglasni oddelek »Ljudske pravice«

PAPIRNICAVEVČE

takoj sprejme dva strojna tehnika in dva elektrotehnika Vsa krajša praksa zaželena. — Plača po tarifnem pravilniku — Reflektanti naj prošnje z dokazili strokovne izobrazbe in navedbo dosedanje zaposlitve naslove na upravo PAPIRNICAVEVČE — p. LJUBLJANA — POLJE ali vložte osebno v tajništvo podjetja. 247

PODJETJE ELEKTRARNA »ZEMUN«

V ZEMUNU OBVEŠČA SVOJE POTROŠNIKE IN VSE DRUGE POSLOVNE PRIJATELJE, da je spremenilo svoj naslov in da od 1. januarja 1955 posluje pod nazivom »ELEKTROSREM« ZEMUN KEJ OSLOBODJENJA 15 TELEFONI ST. 37-996 IN 37-816 TEKOČI RAČUN ŠTEVILKA 108-T-19 PRI PODRUŽNICI NB V ZEMUNU Sprememba se nanaša tudi na obrate podjetja v Indiji, Rumi in Sremski Mitrovici 7248

Hotel ROMAN VICKI BAUM Šangaj

Ko je bilo Lungu Yenu šestindvajset let, je jel pljuvati kri. Tuj zdravniki so bili ustanovili v Hopeju kliniko; tam so dobivali kuliji brezplačno zdravila in tam so jih brezplačno pregledovali. Glavni zdravnik Mr. Hain ga je prisilil, da se je zgledal na postaji za zatiranje opija, ki so jih ustanovili v vseh mestnih okrajih. Določili so enoletni rok, da bi se odvadil te strasti. Če bi ga po tem roku še kdaj zasačili, da kadi opij, bi zapadel zakonu in moral bi ga obglaviti. Lung Yen, potomec kmetov, vnuk vsakega starešine, nevredni sin častivredne družine Lung, zavrženi, propadli, izgubljeni, bolni kulji na neusmiljenem tlaku Šangaja.

RUTH ANDERSON

Ponoči je deževalo. Zjutraj je zapihal veter in iz druge smeri in ceste je pokrila poledica. Ko je hotelka gospa Andersonova prestopiti dve stopnici do ploščadi pred vrto, da bi vzela čašnik in steklenico z mlekom, ji je spodrsnilo, da je padla. To je bil vzrok, da sta prišle dvojčke štiri tedne prezgodaj na svet. Ena je umrla še istega dne, Ruth pa so v bolnišnici skrbno položili v inkubator, da se je razvila. Ob rojstvu je tehtala samo štiri funte in pol, bila pa je tako lepo razvita in sorazmerna ko sladka,

majhna lutka. Jack Anderson se ni mogel dovolj načuditi drobnim palčkom, nohtom na prstih, obrvcm, vsej zali in očarljivi popolnosti svoje deklice. Bilo mu je štirindvajset let, ko se je rodila, in postala je njegov otrok, čisto in popolnoma njegov.

Andersonov ded se je bil priselil iz Švedske in služil je najprej za hlapca, pozneje pa se je priženil na farmo v Minnesoti. Njegov oče je bil prvi delavec v nekem velikem mlinu v Minneapolisu. On sam je hodil v javno srednjo šolo, se navduševal za grafično stroko in bil pozneje tiskarski vajenec v veliki tiskarni Galig & Co. v St. Paulu. Tam se je zaljubil v prodajalko obloženih kruhkov v vokalni delikatesni trgovini, kjer je vsak večer jedel, in se poročil s tem črnolasim in odrezanim bitjem, še preden mu je bilo dvanajset let. Dotlej je še zmeraj mislil na to, da bi se prebil skozi kako ceneno visoko šolo, ko pa je prišel iz vrtince zaljubljenosti in nagle ženitve kot zakonski mož, je hitro in popolnoma opustil svoje velike načrte in bil vesel, ko je dobil službo kot stavec pri »Morning Herald« v Flathillu v državi Iowa. Zaslужil je trinajset dolarjev tedensko. Usledine švedske teže nikoli ni mogel povsem pregnati iz svoje krvi, in če je bil raztresen in če je preslišal, kar mu je pripovedovala žena, je vprašal: »wass?« namesto »what?«

Flathill je bilo mesto s pičlimi trideset tisoč prebivalci, toda z dovolj ponosa in častihlepa za milijon, z rdečimi in sivimi hišami, stoječimi na zelenih poljih. Na robovih je bilo raztrgano v rese in segalo je tja daleč na okoliška koruzišča z bencinskimi servisi, žitnimi silosi in nekaj tovarnami. Največja med njimi je bila Watsonova tovarna za žetvene stroje in Watsonovi so bili najimenitnejši ljudje v mestu. V mestu so bile cerkve vseh veroizpovedi, med katerimi je katoliška skromno poskušala pomenati gotiko, kakor tudi židovska sinagoga s svojimi pestrimi, modro obrobjenimi okni. Sredi mesta so se dvigali trije nebo-

tičniki, pred poslopjem okrožnega sodišča pa se je razprostiral štirioglat park, kjer je moral vsak skozi mesto potujoči dostojanstvenik zasadiati drevesce. S svojimi majhnimi, gostimi sencami pod seboj so stala drevesa in rasla mnogo počasneje kakor mesto.

Kar se tiče imenitnikov, so bili razdeljeni na gospode s sivimi zalisci in priletne dame z valovitimi rokavi, ki so predavale v ženskem klubu, na violinske virtuozke in pevke srednje vrste, ki so prirejali v mestni dvorani koncerte, da bi zamašili luknje v svojih turnejah, na sloveče pridigarje, ki so prihajali na obisk, da bi razgibali verske občine, in na politike, ki so vsakokrat nastopili ter zaviti v oblake ljubezni do bližnjega, meščanskih vrline, optimizma in trdnega prepričanja delali propagando, kadar je bilo treba izvoliti sodnika, senatorja, poslanca ali novega predsednika Združenih držav. Mesto je imelo precej dolgo glavno ulico, Commerce Street, ob kateri so se na gostje vrstile noč in dan razsvetljene trgovine in ob kateri so se dvigali trije nebotičniki Flathilla. Četrti, v katerem naj bi bila Ameriška banka, je bil jeklenih traverz dograjen do desetega nadstropja.

Ob sobotah, ko so prihajali v mesto farmarji, na Commerce Streetu ni bilo dovolj prostora za vse njihove stare avtomobile. stojiče v gostih, dolgih vrstah počez ob hodniku. Ob Commerce Streetu je stal tudi Flathill Grand Hotel, marmorna dvorana, zbirališče elkov, rotarijcev in kiwanijcev, tri sto sob s kopalnicami, enotna cena tri dolarje. V sosednjem bloku je bil Colony-klub, kjer se je zbirala gosposka mladina Flathilla, zlasti ob petkih n sobotah zvečer. Jazz orkester, večerja in plesni dolar, vsako noč dve predstavi. Na njih je nastopalo osem coloneitk v menajočih se in skopih kostumih, konferencier s svojimi burnimi dovptji pred mikrofonom in njegova žena z imenom Alabona Lilly, ki je z globokim in nepristnim južnim naglasom pela kuplete.

DNEVNE NOVICE

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za torek, 25. januarja
Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 12.30, 15.00, 17.00, 19.00 in 22.00.

5.00-6.30 Dobro jutro, dragi poslušalci (Pester glasbeni spored) - vmes ob 5.30 Pregled tiska - 6.35 Slovenske narodne pesmi - 7.10 Jutranji orkestralni spored - 7.30 Gospodinj-ski nasveti - 7.40-8.00 Zabavna glasba - 11.00 Radijski koledar - 11.05 Glasbena medigra - 11.15 C'cibanom - dober dan! - 12.00 Kmetijski nasveti - 12.10 20 minut za Veselimi godci - 12.45 Zabavna glasba, vmes reklame - 13.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike - 13.10 Opoldanski koncert - 14.00 Za mlade pevce in godce - 14.20 Melodije za razvedrilo - 15.15 Lahka glasba - 15.30 Tečaj angleškega jezika - 15. lekcija - 15.45 Domači napevi (Prenos iz Maribora) - 16.10 Utrinki iz literature: Slavko Kolarič Mi smo za pravico, II. del - 16.30 Zeleli ste - poslušajte! - 17.10 Popoldanski simfonični koncert - 18.00 Kulturni pregledi: Razgovor z Boštjanom Hladnikom - 18.10 Zborovske skladbe Blaža Arničja poje Ljubljanski komorni zbor p. v. Milka Škoberneta - 18.30 Športni tednik - 19.00 Radijski dnevnik - 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame in objave - 20.00 Tedenski notranje-politični pregled - 20.10 Venček slovenskih narodnih - 20.30 Radijska igra: Ivan Tavčar: Cvetje in jeseni - ponovitev - 21.20 Zabavna in plesna glasba - 22.15-23.00 Nočni komorni koncert.

22.15-23.00 UKV program: Operne arije - 23.00-24.00 Oddaja za tujino - na valu 327.1 m (Prenos iz Zagreba)

Vesti iz Kranja

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ
Sobota, 23. jan. ob 20: Claude-Andre Puget: »Dnevi naše sreče«. Premiera. Red premierski in izven.
Nedelja, 30. jan. ob 18: Oskar Büchner: »Pastirček Peter in kralj Briljantina«. Izven in za podeželje.

DROBNI OGLASI

ZELEZEN STEDILNIK, na dve plošči, dobro ohranjen, kupim. Naslov v upravi Ljudske pravice.
HISO z obstoječo in prometno goštilno, na deželi, kupim. Prevzajem tudi preužitek. Korinšek L., Hoče 16 pri Mariboru.
MESTNO KOMUNALNO PODJETJE v skladovni razpisuje natečaj za sprejem v službo; poslovođe kamnoloma z opravljenim strokovnim izpitom in najmanj 10-letno prakso pri tem delu; gradbenega tehnika z opravljenim strokovnim izpitom in najmanj 10-letno prakso pri nizkih gradnjah. Nastop in plača po sporazumu. Pismene ponudbe s kratkim opisom dosežanj prakse pošljite na zgornji naslov 7226

Delavski svet
GRADBENEGA PODJETJA
»RAD« - LESKOVAC
telefon 341
razpisuje
NATEČAJ
za
TEHNIČNEGA
DIREKTORJA PODJETJA
Pogoji: gradbeni inženir ali arhitekt z več kot 2-letno prakso. Plača po tarifnem pravilniku ali sporazumu. Stanovanje za samske in poročene zagotovljeno. Ponudbe s kratkim življenjepisom je treba poslati sekretariatu podjetja. 7230

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE
Ljubljana, Mestni dom
Torek, 25. jan. ob 18: Goerner: »Pelika«, pravilna igra z godbo, petjem in plesom. Popoldanska predstava.
Sreda, 26. jan. ob 18: Goerner: »Pelika«, pravilna igra z godbo, petjem in plesom. Popoldanska predstava.
Četrtek, 27. jan. ob 18: Goerner: »Pelika«, pravilna igra z godbo, petjem in plesom. Popoldanska predstava.

Umrli so v Ljubljani
Jelačin Ivo, bivši veletrgovec. Pogreb bo danes ob 15.30 na Žalah.

LJUDSKI ODBOR KRŠEVSKEGA OKRAJA V KRŠEVCU

RAZPISUJE

prvo ofertalno licitacijo

- I. za gradnjo vinske kleti za katero znaša predračunska vsota 144.864.453 din
- II. za gradnjo objektov na glavnem kanalu za namakanje:
 - a) sifona, akvadukta in drugega, po načrtu, predračunska vsota znaša 3.057.726 din;
 - b) štirih mostov na glavnem kanalu, predračunska vsota znaša 1.960.981 din;
 - c) namakalno omrežje (sekundarni kanali), predračunska vsota znaša 139.509.517 din.

Licitacija bo dne 14. februarja 1955, in sicer za vinsko klet ob 9. uri, za objekte na glavnem kanalu pa ob 12. uri v prostorih Okrajnega ljudskega odbora v Krševcu. Elaborat in pogoji licitacije so na vpogled vsak delovni dan od 7 do 13 v sobi št. 22. Pismene ponudbe v zapečateni kuverti pošljite neposredno ali po pošti na gornji naslov najpozneje do 14. februarja 1955. Na kuvertu je treba obvezno napisati: »Ne odpiraj, ponudba za licitacijo«. Ponudbe se bodo sprejemale do začetka licitacije dne 14. februarja 1955. Ponudniki morajo poleg ponudbe dostaviti tudi naslednje dokumente: - izpis o registraciji podjetja; - potrdilo o položeni kavciji pri Narodni banki v višini 2% predračunske vsote; - pismeno izjavo, da so ponudniku znani vsi pogoji licitacije; - seznam mehanizacije, s katero razpolaga ponudnik in ki jo bo uporabljal pri gradnji objekta; - višino koeficienta na plače za nepredvidena dela; - pooblastilo za osebo, ki bo opolnomočeno zastopala podjetje na licitaciji.

LJUDSKI ODBOR OKRAJA KRŠEVSKEGA - KRŠEVAC 7205

VESTI IZ MARIBORA

Dežurna lekarna v torek, dne 25. januarja 1955; lekarna »Planinka«, Glavni trg 20.

KINO

PARTIZAN: Angleški film: »Popolna žena«.
UDARNIK: Francoski barvni film: »Grof Monte Christo«, II. del.
POBREŽJE: Francoski film: »Vsa pota peljejo v Rim«.
STUDENCI: Italijanski film: »Rim ob 11«.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE
Torek, 25. jan. ob 15: Lope de Vega: »Vitez čudesa«. Sola TAM.

OBVESTILO

Z odločbo Ljudskega odbora okraja Sisak (štev. 10012) z dne 16. decembra 1954 je

INDUSTRIJSKO PODJETJE »LEKENIK« V LEKENIKU prešlo v redno likvidacijo z 31. XII. 1954

Pozivajo se vsi upniki in dolžniki, da v roku 30 dni po objavi tega oglasa prijavijo likvidacijski upravi svoje terjatve oziroma dolgove.

Likvidacijska uprava je v Sisku, v Ulici maršala Tita.

Likvidacijska uprava
INDUSTRIJSKEGA PODJETJA »LEKENIK« 723

RUDARSKO TOPILNIŠKI BAZEN BOR

SPREJME

zdravnika splošne prakse za delo v ambulanti podjetja

Imeti mora najmanj pet let prakse

PLAČA PO SPORAZUMU ★ SAMSKO IN DRUŽINSKO STANOVANJE ZAJAMČENO!

Prošnje z življenjepisom pošljite na naslov:

PERSONALNA SLUŽBA »RTB« - BOR

najpozneje do 15. februarja 1955.

7227

Upravni odbor »Komunale« - Kranj

razpisuje

mesto upravnika vodovoda

Interesenti se morajo izkazati z mojstrskim izpitom v vodovodno-inštalaterski stroki ter imeti večletno delovno prakso. - Ponudbe z dokumentacijo je poslati na naslov: »KOMUNALA« - KRANJ ali osebni razgovor na istem naslovu. Plača po dogovoru. K 50

Komisija za razpis mesta direktorja pri Okrajnem ljudskem odboru Gorica

RAZPISUJE

MESTO DIREKTORJA

za

»LIP«

Lesnoindustrijsko podjetje Ajdovščina

Pogoji: strojni inženir s 5-letno prakso v lesni industriji ali industrijski tehnik z 10-letno prakso v lesni industriji, od tega vsaj tri leta na vodilnem mestu, ali komercialist z 10-letno prakso pri lesnoindustrijskih podjetjih.

Prošnje z vsemi potrebnimi dokumenti in življenjepisom je treba vložiti na

Tajništvo OLO Gorica

do 15. februarja 1955.

282

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

KINO »UNION«

Ameriški film

»Rimske počitnice«

Tednik. Predstavi ob 15 in 17.30. Zadnja predstava odpade. V glavni vlogi Gregory Peck in Audrey Hepburn. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 in od 14 dalje.

KINO »SLOGA«

Angleški film

»Izsiljevanje«

Tednik. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi May Zetterling in Dirk Bogarde. Ob 10 matineja mehiškega filma »Ukradena sreča«. - Prodaja vstopnic od 9.30-11, za matinejo pa od 9 dalje.

KINO »KOMUNA«: Meh. film: »Ukradena sreča«. Brez tednika. Predstavi ob 15 in 17. V glavni vlogi Maria Douglas in Arturo de Cordova. - Ob 19 in 21 argent. film: »Omadeževana«. Brez tednika. - V glavni vlogi Fanny Navarro in Mecha Ortiz. Mladini izpod 16 let vstop ni dovoljen. Prodaja vstopnic od 9.30-11 in od 14 dalje.

KINO »SOCA«: Nastop dresiranih slonov in artistov. Predstavi ob 17 in 20. Danes zadnjikrat! Prodaja vstopnic od 9-11 in od 15 dalje.

KINO »LITOŠTROJ«: Jugosl.-nemški film: »Greh«. Predstavi ob 18 in 20. Prodaja vstopnic uro pred pričetkom prve predstave.

JESENICE: »RADIO«: Angleški film: »Smeh v raj«. Predstavi ob 18 in 20. - »FLAVZ«: Italij. film: »Figaro«. Predstavi ob 18 in 20.

CELJE: »UNION«: Francoski film: »Grof Monte Christo«, I. del. Predstavi ob 18 in 20. - »DOM«: Angl. film: »Ujeto srce«. Predstavi ob 18.15 in 20.15.

PTUJ: Angleški film: »Vilmišec«.

KINO »TRIGLAV«

Angleški barvni film

»Afriška kraljica«

in tednik. V glavni vlogi Katharine Hepburn in Humphrey Bogart. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje.

KINO »ŠIŠKA«

Francoski film

»FANFAN LA TULIPE«

in tednik. V glavnih vlogah Gerard Philippe in Gina Lollobrigida. Režija Christian Jacques. - Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje.

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR CELJE

(TAJNIŠTVO ZA PROSVETO IN KULTURO)

razpisuje

mesta predavateljev predvojaške vzgoje za taborjenje kmečke mladine

Pogoji: Dovršena podoficirska šola ali dovršena šola za rezervne oficirje pešadije. Kandidat mora biti moralno in politično neoporečen ter popolnoma zdrav.

Plača z dodatki po predpisih. - Brezplačna hrana. - Delovna obleka za čas taborjenja.

Prijave z življenjepisom in dokazili strokovne kvalifikacije sprejema Okrajni ljudski odbor Celje, tajništvo za prosveto in kulturo. 321

Komisija za razpis mesta direktorja pri Okrajnem ljudskem odboru Gorica

RAZPISUJE

MESTO DIREKTORJA

za

»Sadno-likerski kombinat Ajdovščina« v Ajdovščini

Pogoji: ekonomist z ekonomsko fakulteto in petletno prakso v sadno-predelovalni industriji ali komercialist s popolno srednjo šolo in desetletno prakso v sadno-predelovalni industriji.

Prošnje z vsemi potrebnimi dokumenti in življenjepisom je treba vložiti na

Tajništvo OLO Gorica

do 20. februarja 1955.

281

V znamenju sovraštva

IZ DEŽELE ZLATA
IN DEMANTOV

Francoski novinar d'Albert Henry v svoji reportaži »V deželi zlata in demantov« takole opisuje življenje v južnoafriškem mestu Johannesburgu:

Tukaj pravijo vsakemu človeku bele rase Evropejec, pa bodisi da je rojen v Evropi ali izven nje. Vsi ostali so domačini oziroma črnci, »coloured«, mestiči, mulati in azijski. Slednji so večidel Indijci in nekateri elementi malajske rase.

V Južni Afriki velja kot samo ob sebi razumljivo načelo, da je Evropejec kralj in edini gospodar. V Johannesburgu resda srečaš črnce v mestu, zlasti ponedelki, toda če vstopiš v tramvaj ali v vlak, nikar ne tvečaj, da bi se znašel poleg črnca in sploh poleg človeka, ki ni bele barve.

Tudi če greš v bar, v hotel ali v trgovino, moraš paziti, da poleg tebe ne bo nikoli drugega človeka razen belca. V uradih, na primer na pošti, ne boš nikdar videl drugih ljudi kakor belokožce, ki čakajo, da pridejo na vrsto. Enako v kinematografih in gledališčih.

Neprehodne pregrade

Nevropejci se nikjer in nikoli ne mešajo v življenje belokožcev. Imajo posebne vlakne, ločena naselja, svoje kinematografe, svoje trgovine.

V Ameriki, kjer je vprašanje človeške barve zelo važno, zagotavlja ustava črncem enake pravice kakor belcem. Načelno je to samo ob sebi razumljivo. Toda če bi črncem slučajno proslil za sobo v hotelu v New Yorku izven Harlemu, ne bi bilo zanj sobe na razpolago.

V Južnoafriški uniji črncu niti na misel ne pride nikoli, da bi iskal sobo v evropskem hotelu. Sicer pa je hotelirju strogo prepovedano dajati sobe črncem.

Medtem ko se v Ameriki črncem lahko nauči obrti in od nje tudi lahko živi, v Južni Afriki ni tako. Domačin ne more nikdar in nikjer postati kvalificiran delavec.

Kaj delajo domačini

Domačin opravlja nižje posle: pometa, iztovarja trgovsko blago, vozi samokolnice, skratka, opravlja vsa dela, za katera ni potrebna specializacija, in vsa težavna dela.

To je ime za vse tiste, ki niso črnci, katerih koža pa vendarle ni bela (Indijci in drugi).

V prvovrednih hotelih so sami beli uslužbenci, od sobarice do direktorja. Tu in tam srečaš tudi kakšnega črnca, toda le-ta opravlja nižja dela: snazi stranišča, trebi zelenjavo, čisti posode za smeti itd.

V drugorazrednih hotelih je služinčad indijska, črnici pa tam prav tako opravljajo nižja dela.

Nekaj domačinov sicer služi v hišah belcev. Opravljajo delo služiteljev, kakor na primer v Centralni Afriki boy. Nekateri so

bivališča ženskam ni dovoljen vstop. Če so rudarji oženjeni, prebivajo njihove žene v vaseh »townships«, ki ležijo v okolici Johannesburga. Mnoge izmed njih so zaposlene pri Evropejcih kot služkinje ali pestunje.

»Compounds« pač niso udobna bivališča, toda rudarske družbe skrbijo, da se črnici nikoli ne dolgočasijo. Zanje so uredili športna igrišča — tenis, kriket, nogomet. Črnici pa prinesejo s seboj bobne tam-tam, s katerimi

pram belcu ne obnaša kljubovalno, ga vendarle sovraži. Sovraži ga, ker čuti okove njegovih predpisov, ki ga oklepajo in prisiljujejo, da mora ostati na isti razvojni stopnji kakor njegovi očetje. Črncec gleda življenje Evropejca, primerja svoj standard z njegovim — in kaj naj rodi to drugače, kakor sovraštvo. Da ne pazabim: status domačinov in »colouredov« je skoraj isti. Vendar je za slednje prišlo po vojni do nekega olajšanja. V Cap-Townu, velikem trgovskem pristanišču, je status mesticev povsem drugačen; priznajo jim je mnogo več pravic kakor domačinom. To velja za veliko število malajskih mešanec in drugih, ki žive v tem mestu. Neredko vidiš v tem pristanišču Evropejca v pogovoru s »colouredom«, kar v Johannesburgu in Durbanu ne bi mogel nikdar opaziti.

Zatrjevali so mi, da bi belce, ki bi se spetal z drugobarvno žensko v Johannesburgu, tvegalo obsojdo na zaporno kazen, in da bi ga izgnali, če bi bil tujec.

Brez prijateljskih odnosov

Zares ne bi nikomu prišlo na misel, da bi imel kaj prijateljskim odnosom podobnega s kakšno domačinko v Johannesburgu.

V podkrepitev svoje trditve naj vam povem tole anekdoto. Nekaj moja angleška prijateljica je imela fantka, na katerega je pečila drugobarvna ženska. Neke sem tej ženski iz vlnudnosti in zato, da bi videl, kaj bo naredila, dejal: »Veste, Luisa, zelo ste ljubka.« — in nato sem jo prijel za brado ter jo tako prisilil, da me je gledala v obraz. Zelo jo je osupilo, da jo je nekdo ogovoril. »Toda gospod, jaz vendar nisem belca,« — samo to je mogla izjecljati. In ko sem ji med smehom dejal, da zame to ni važno, mi je odgovorila, kakor

Pogled na središče Johannesburga, ki je eno izmed južnoafriških mest. V bližini so veliki žlaži rudniki

kuharji, in sicer zelo dobri. Ne dvomno jih sprejemajo v to službo zato, ker belcem ne diši in ker bi belci kot kuharji bili predragi.

Črnska raja je zaposlena v rudnikih. Seveda ne najdeš nikogar med vodilnim uslužbenstvom. Črncem je namenjen edino rudarski poklic, ker je za belce Južne Afrike pretežaven. Okrog 400.000 črncev dela noč in dan v podzemlju Johannesburga.

Pri delu v rudnikih jih vežejo pogodbe, sklenjene za tri, štiri do šest mesecev. Med svojo zaposlitvijo stanujejo v bivališčih, ki jim pravijo »compounds«. To so lesene barake, podobne vojaškim barakam, kakršne smo videli med vojno v Evropi. V ta

se — kakor vsi drugi prebivalci Afrike — zelo radi zabavajo.

Domačini prihajajo iz svojih »kraal« veščidel zato, da zaslužijo vsoto, s katero lahko kupijo žene, ki jih čakajo doma. Le-ti očiščejo, brž ko zaslužijo določeno vsoto. Mnogi izmed njih pa rajši ostanejo v mestu, zaradi česar nastaja težaven stanovanjski problem.

Domačini, ki delajo v mestu, ne smejo pod nobenim pogojem stanovati v evropskem delu mesta in v evropskih stanovanjih. Živijo v predelih »townships«, kjer so hiše slabo urejene, često zanemarjene, v umazanih ulicah brez odtočnih kanalov, ki so šudovito podobne vsem črnskimi naseljem na svetu.

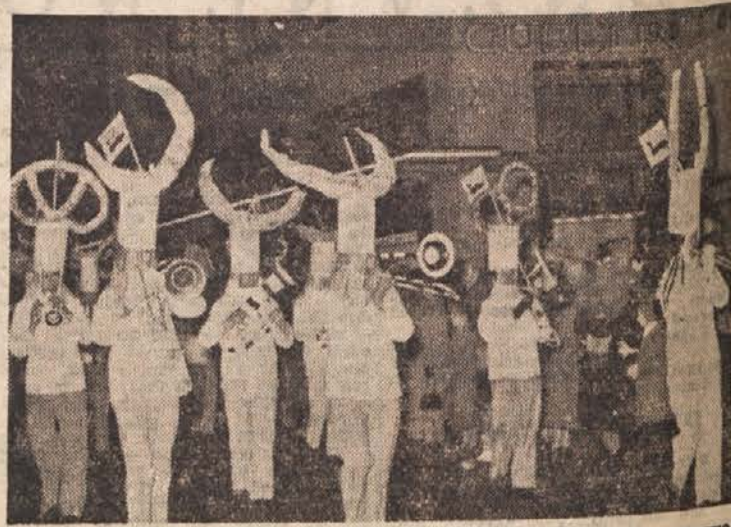
Ponoči se domačini ne smejo po milih volji sprehajati po mestnih ulicah (to velja v Johannesburgu za del mesta, v drugih mestih pa nasploh), zakaj po policijski uri ne smejo iz svojih naselij.

Ostra politika dr. Malana

Vsi ti predpisi so veljali že pred vojno, toda z znatnim popustom. Ko pa je prišel na oblast dr. Malan, čigar politična stranka velja v Južni Afriki za najbolj nacionalistično in rasistično, so začeli predpise zelo strogo izvajati. Nekateri so poostriili oziroma na novo vpeljali.

Belce pravzaprav ne sovraži črnca, ampak ga enostavno ignorira. Domačin pa, čeprav se naravnost ne sovraži, ga vendarle sovraži.

Vas

V Lusitani so imeli te dni vsakoletni karneval. Letos so ga posvetili pekovskemu stanu in zato so godbeniki na pihala mojstrom štruc in žemelj na čast nosili čake, okrašene s prestami, rogljiči, osoljenci itd.

Skrivnost življenja rastlin odkrita

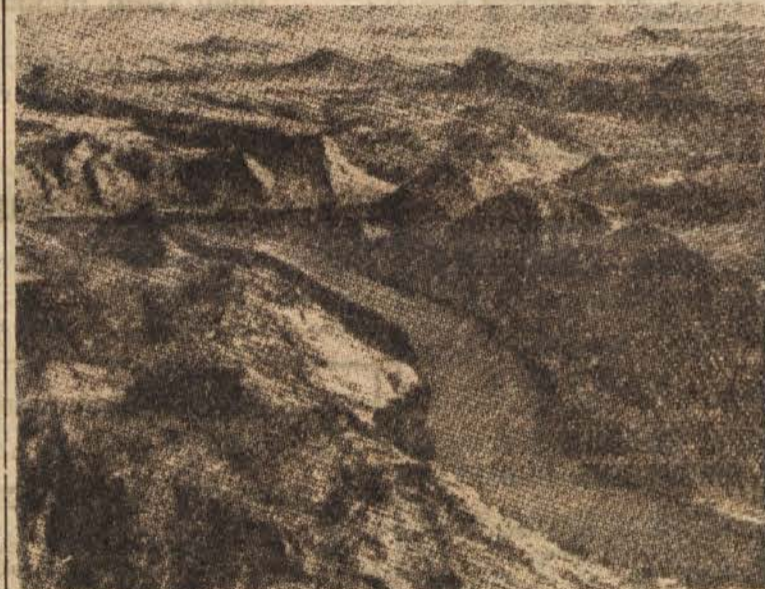
To utegne povzročiti revolucijo v prehrani

Znanstvenikom se je konec minulega leta posrečilo odkriti skrivnostni mehanizem, s katerim sonce posreduje svojo energijo rastlinam. Ta proces, ki je bil doslej velika naravna skrivnost, so ljudje prvič umetno napravili v laboratoriju. To odkritje je objavilo ameriško združenje za znanstveni napredek in pomeni kromno šestletnega prizadevanja in raziskovanja v fiziološkem laboratoriju kalifornijske univerze, ki ga je vodil prof. Daniel Arnon.

Že več desetletij, piše pariški »Figaro«, so se biologi vsega sveta silno trudili, da bi odkrili skrivnost življenja rastlin, ki ga omogoča fotosinteza. Pod tem izrazom pojmujejo znanstveniki proces, ki omogoča rastlinam, da vsrkavajo sončno toploto, jo pretvorijo v kemično energijo in z njo izdelajo hranljive snovi, brez

ki se nahajajo v klorofilu. Znanstvenikom se je že pred nekaj leti posrečilo kloroplaste osamiti. Velika zasluga prof. Arnona pa je v tem, da je omogočil delovanje kloroplastov zunaj žive celice in da je v nekem smislu ustvaril življenjski proces neodvisno od živega organizma. Kemično so fotosintezo uresničili prvokrat v laboratoriju s tem, da so dobili sladkor iz vode in ogljikove kisline, in sicer prek učinkovanja sončnih žarkov na kloroplaste.

Ameriško združenje za znanstveni napredek sodi, da bo to odkritje povzročilo vrsto prevarativ v biokemiji in da po pomenu prav nič ne zaostaja za razbitjem atoma. Prof. Arnon meni, da zunanaj žive celice dosežena fotosinteza priča, da ni daleč dan, ko prehrana ljudi ne bo več odvisna od setve in žetve! Da bi ustvarilo neomejene količine hrane, bodo človeštvo potrebni samo sončni žarki...

Slikovita je južnoafriška planota, v katero je največja južnoafriška reka Oranje vdolbala svojo strugo

da sama tega ne verjame: »Sli katerih se življenje na zemlji ne šala sem, da so imeli nekateri Francozi odnose z drugobarvnimi ženskami, pa nisem mogla verjeti; če pa to drži, ne govorite to, ker bi se vsi belci jezili na vas.«

bi moglo obnavljati. Bistvo odkritja prof. Arnona je v tem, da je našel globalno silo, ki v notranosti rastline, v celici, omogoča vse te preobrazbe. To silo imajo »kloroplasti«, zeleni delci,

250 milijonov let staro okostje

V puščavi Negeb na jugu Izraela so te dni našli 250 milijonov let staro okostje nekega plazilca. To je najstarejše živalsko okostje, ki so ga doslej našli na svetu.

Raziskovalno odpravo, ki je kopala v tej puščavi, je vodil švedski znanstvenik dr. F. Bröten. Po tej najdbi je izjavil, da so zdaj odprta vrata za še važnejše arheološke najdbe.

Dr. Bröten je tudi izjavil, da okostje tega plazilca izvira iz geološke dobe pred 250 milijoni leti. Okostje je dolgo okrog 75 cm, široko pa kakih 50 cm. Ze pred desetimi leti so našli v teh krajih

kosti iz te dobe, a šele zdaj so našli celotno okostje. Glava letega je še zlasti dobro ohranjena. Ta doslej najstarejša znana žival je imela namesto zob rožene ploščice, spričo česar znanstveniki sodijo, da se je hranila s školjkami.

Boj proti boleznim srca

Lani je narasel sklad ameriške organizacije za boj proti boleznim srca na 11.330.195 dolarjev. Iz tega sklada plačujejo strokovnjake, ki proučujejo bolezni srca in zdravljenju bolnike. Sklad skrbi tudi za strokovno izobrazbo kadra, ki se ukvarja z zatiranjem teh bolezni.

NA SLEDI

PO PRIPOVEDOVANJU IANEZA KLEMENČIČA:
BRODAR IN JEZERNIK

129. Neznanec se je oddahnil in pozorno opazoval negibnega psa. Videl je temno margo ga na čelu, iz katere je počasi kapljala kri. »Daber je!« je olajšano vzdihnil. Položil je parabelo poleg sebe in se posvetil ranjeni rami. Gibanje mu je povzročalo precejšnje bolečine, vendar je čutil, da je kost nepoškodovana. Kroglja je moral iti skozi mišice in obližati rekoje v mesu. Iz žopa je privlekel robec, ga zložil in položil na ramo. Potem je pogledal na zemljevid, ki je še vedno ložal na tleh: približno dve uri hoda do prve vasi.

130. Hitro je spravil zemljevid in si trudoma oprtal nahrbtnik. Napol prazen okvir za municijo v parabeli je zamenjal s novim. Nekaj trenutkov je okleval, potem je stopil proti činču. Za vsak primer bo še nekajkrat ustrelil vanj. Že je nameril in hotel pritisniti na petelina, ko se je zdrnil in prisluhnil. Silišti je bilo hitro korake. Prihajalo je več ljudi. Pozorno je vlekkel na uho. Ne, ni se motil! Naglo se je obrnil in začel kar se da previdno bežati med grmovjem. Čez čas se je ustavil in pozorno gledal na pot. V medli večerni svetlobi je razločil sive uniforme. Graničarji! Odkod neki so se vzeli? Bil je trdno prepričan, da se je ponoči prebil dovolj daleč, da je prišel iz njihovega področja.

131. Trije graničarji so tisti večer prišli v Jožetovo vas. Bila je sobota popoldne in ker so bili prosti, so prosili komandirja, naj jim dovolji kratek izlet. Življenje v karauli je enolično. V vasi je bila majhna gostilna, kjer je ob sobotnih večerih igral harmonikaš in so se vrteli mladi pari. Tu so se nameravali graničarji ustaviti za kakšno urico, spiti kozarec vina in malo poplesati, potem pa se vrniti nazaj. Pravkar so mislili vstopiti, ko so naenkrat zaslišali streljanje. Spogledali so se in prisluhnili. Spot je počilo. »Nekje med vasio in Jezezniško postajo mora biti,« so ugotovili in stekli po poti.

132. Kmalu so se ustavili. Na tleh je ložal negiben človek v miličniški uniformi. Poleg njega na tleh je bila pištola. Pokleknil so, k njemu nobenih znakov življenja ni bilo opaziti. »Ustreljen je v trebuh,« so ugotovili. »škoda, da ni z nami bolničarja. Ta bi lahko pomagala, je obžaloval eden. Nekaj trenutkov so neodločno gledali drug drugega, ne vedoč, kaj naj naredijo. »Tonček naj teče naprej in obvesti rešilno postajo, midva pa ga bova skušala čim prej prineči do ceste,« je odlečil tisti, ki se je prvi znašel. Oba njegova tovariša sta prikimala. Eden se je dvignil in odbrl pa peti druga dva pa sta previdno natožila negibnega tožalca in se podvzela za njim.